

PAZITE!
 na številko v oklepaju ki se nahaja poleg vsakega naslova, prilepljena spodaj ali na ovitku. Ako (419) je številka... tedaj vam s prihodnjo številko našega lista poteče naročnina. Prosim, ponovite je takoj.

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879. Office: 4008 W. 31. Str., Chicago, Ill. "Delavci vseh dežela, združite se!"

Štev. (No.) 418. Chicago, Ill., 14. Septembra (September) 1915. Leto (Vol.) X.

Pozdrav delegatom S. N. P. J.

V nedeljo se snide v Pittsburgh, Pa., Va. konvencija Slovenske Narodne Podporne J... da pregleda svoje dosedanje in se pripravi na bodoče delo.
 Z vso odkritosrčnostjo pozdravljamo ta zbor njegove člane, želeči jim, da bi obrodil njihov trud čim večji uspeh.
 Bojujoči se za pravice, napredek in v vsakem oziru boljše življenje našega delavstva pozdravljamo vsako delo, ki ima namen, da resnično koristi ljudstvu. Nasprotniki so pogostoma socializmu, ki ga zastopamo, očitali bodisi iz nedostojnosti ali pa iz zlobe, da se veseli uboženja ljudskih mas in da želi splošno proletariziranje, češ da more dobivati svoje pristaše le izmed najbolj siromašnih slojev.
 Kjer to ni nameravana hudobnost, je pa krivice nerazumevanje nauka, za katerega se bojujemo. Socializem sicer konstatira, da goni kapitalistični sistem množice v bedo na račun maloštevilnih posameznikov; toda proti temu pavpetiranju se bojuje z vsemi sredstvi, ki so mu na razpolago in pozdravlja z zadoščenjem vse, kar

more podpreti ta boj. Kajti niti s stališča človekoljubnosti, niti v svojem lastnem interesu ne more socializem želeči mizerije in ljudskega propadanja. Na tleh bede raste obup, preziranje samega sebe in nedostojno hlapčevstvo; socializem pa potrebuje spoznavanja, razumevanja in človeškega dostojanstva.
 Berači in lakaji niso socialisti. Da postane delavec bojevnik svojega razreda in pionir lepše človečnosti, mora imeti vsaj toliko gmotnega življenja, da more spoznavati vrednost ljudske eksistence in poleg zadoščenja najnujnejših materialnih potreb še kaj storiti za svojo kulturo.
 S. N. P. J. hoče svojim članom pomagati, kadar so bolni in najhujše skrbi jih hoče rešiti za tisto uro, ko se poslove od belega dneva in vrnejo tja, odkoder prihajamo vsi. To so naloge, ki bi jih na pravičnejšem svetu morala izpolnjevati družba. Ali taka pravičnost je v dobi kapitalizma le teoretičen pojem, in S. N. P. J. si pridobiva velike zasluge s pomočjo, ki jo daje svojim bratom, da jih ne pogoltno tolmun najumazanejši

bede. Kot socialisti pozdravljamo z velikim zadoščenjem to delo in se ga veselimo. Temu delu bo naravno v prvi vrsti posvečena tudi letošnja konvencija, in čim plodovitejša bo, tem bolj se bomo radovali njenih uspehov.
 Zbor ima na svojem dnevnem redu tudi predloge in predmete, ki se tičejo v prvi vrsti pač njenih članov; važnost in pomen nekaterih vprašanj pa sega preko društvenih meja in se dotika Slovencev v Ameriki sploh.
 Tako je n. pr. vprašanje dnevnika. V Jednotinem Glasilu se že dolgo vodi debata o njem. Mi se nismo vmešavali vanjo, dasi je velik del naših sodrugov včlanjen pri S. N. P. J.; in zavedamo se, da tudi sedaj ne posegamo v njeno avtonomijo, če izrekamo mnenje, da bi storila Jednota res velik in za vse življenje ameriških Slovencev važen korak, ako bi sklenila izdajanje dobrega, ne le žurnalistično, ampak v vsakem oziru lepo, in seveda resnično napredno urejevanega dnevnika. Ustanovitev takega lista je notranje vprašanje Jednote. Le sama ima pravico

sklepati, kaj hoče in more storiti na tem polju; učinek tega sklepa bo pa zadeva vseh ameriških, sčasoma nemara vseh Slovencev sploh, ako uvažujemo, da ostajajo med narodom v stari domovini in njegovimi izseljenci navsezadnje vendar gotove vezi, ki se ne dajo prekiniti.
 Vobče si bo Jednota pridobila največje zasluge in hvaležnost ne le sedanjemu rodu, ampak tudi potomcev, ako posveti čimveč pozornosti kulturnemu vprašanju, ki je z njenimi podporniki in naprednimi cilji neločljivo spojeno.
 V malem okvirju in z malimi sredstvi je Jednota pričela svoje delo. Težak je bil njen začetek. Ali premagala je zapreke in krize ter se je razvila v veliko splošno priznano in spoštovano koristno organizacijo. Pridobila si je ugled in moč. Z močjo pa rastejo tudi naloge. Njeno delo se je pomnožilo in se množi od dne do dne. Mi pa ji želimo, da ne bi bilo tega ne konca ne kraja; kajti v tem je dokaz njene potrebe, njene vrednosti, njenega zdravja!
 Naj živi in raste in cvete!

Tam za goró, tam za goró... Zopet se je tiček vjel. Amerika ne mara Dumbe.

Toliko dobrega ne more sedanja vojna splošiti na noben način, da bi bila vredna prestrašnih človeških, materialnih in kulturnih žrtev, ki jih zahteva. Povsem brez koristi pa vendar ni. Pa bi narodi odprli oči, pa bi se za svojo bodočnost prav mnogo naučili, in če bi iz teh nauk izvajali praktične posledice, bi jim življenje vsaj nekaj tega vrnilo, kar jim sedaj jemlje smrt.
 Vse sedanje države imajo diplomacijo; še celo papež jo ima, dasi je njegova država le še v spominu na preteklost. Tudi Avstrija jo ima. Ameriki zastopa dinastijo in vlado Habsburanov gospod Dumba.
 O njegovem "delovanju" doslej še ni bilo mnogo slišati. Nekoliko pogosteje je prihajalo njegovo ime v časopise prve mesece vojne, ko je v Ameriki objavljaval neslane Beretoldove telegrame o avstrijskih zmagah, ki so obstajale v tem, da so se Avstriji neneprenehoma zmagovito umikali. Potem je bilo dolgo tiho o njem.
 Zdaj se tiska ime Dumbe zopet z debelimi črkami. Gospod veleposlanik se je namreč nedoloma spomnil, da mora v Ameriki zastopati interese avstrijskih državljanov. Nekam pozno se spomnil in na nekoliko čuden način.
 Brezobzirni Angleži so ustavili na potovanju nekakega gospoda Archibalda, ki so ga imeli na sumu, da služi Nemčiji in Avstriji, pa so pregledali njegove papirje. To je sicer grda reč; ali v vojni prakticirajo to vse države. In kaj naj človek sploh pričakuje od grde vojne družega kakor grde reči?
 Med papirji gospoda Archibalda so Angleži našli tudi pisma našega veleposlanega poslanika, kdesence Dumbe. Visoki diplomat je v njih govoril o načrtih, kako bi se z avstrijskim denarjem uprizorilo stavke v tovarnah za municijo.
 Malo čudno je to na vsak način, kajti človek doslej ni bil vajen tega, da bi diplomatje aranžirali štrajke. Spominjamo se avstrijskega konzula v zapadni državi Amerike, ki je naše rojake ob času štrajka naravnost gonil na delo, sklicujoč se na avstrijskega cesarja.
 Gospod Dumba jih sedaj podi iz tovarn.
 Lepo bi bilo, če bi imeli naši diplomatje toliko sreča za svoje državljane, da bi se redno brigali za njih položaj in nastopali zanje povsod, kjer zahtevajo to njihovi interesi. Ali lahko bi se vprašalo, kje so bili g. Dumbe in vsi njihovi konzuli, ko je bil štrajk v Michiganu, pa v Ohio, pa v Colorado in v tolikih drugih krajih, ko so bili delavci, med njimi tudi naši rojaki, po krivici preganjani, oškodovani, ranjeni, ubijani? Takrat nismo ničesar slišali o naših uradniških zastopnikih.
 Sedaj je postal Dumba nenadoma sentimentalni, pa hoče aranžirati štrajke pri Bethlehem Steel Co. in drugod. Sreče ga boli, videč da delajo tam češki, hrvaški, slovenski, madjarski delavci celo po dvanajst ur.
 Dumba se ne briga za tiste delavce iz Avstrije, ki delajo drugod še po več kakor dvanajst ur in še za slabše plače kakor pri Schwabu. Ali vojni material, ki se izdeluje v Betlehemu, se prodaja zaveznikom, sovražnikom Avstrije.
 Razumemo njegove avstrijsko patriotske bolezni. Ali marsikdo mora molče trpeti, in če bi gospod Dumba hodil po ravni poti, ne bi bilo tudi zanj nič drugega, kakor da bi se na tihem jezil. Namesto tega pa je žugal delavcem, ki so pobežali iz mizerije habsburških pašalukov, da bodo razgovorni "zaradi izdajstva," češ da pomagajo sovražnikom Avstrije.
 Ako ima dunajska vlada res take namene, tedaj je to nesramno kršenje vseh pravnih pojmov, za katerih more biti obdolženece le tam sojen,

kjer se je izvršil zločin. V Avstriji lahko sodijo Amerikane, Turka, Kitaja, če je kaj zagrešil v Avstriji. Čez njeno mejo pa ne segajo njene postave; ako zagreši njen državljan kaj v Ameriki, ga sme soditi le Amerika po svojih postavah.
 Delavci, ki so se pripeljali čez morje, so prišli sem iskati dela. Kje ga dobe in sprejmejo, je njihova stvar, ne pa Dumbova in ne Francjožefova. In če se zastopnik Avstrije še nikoli ni brigal za usodo teh delavcev, bi bil tudi sedaj lahko mirno ostal pri svojih zabavah.
 Seveda, za pravice delavcev iz svoje države bi veleposlanik moral skrbeti. Ali če se zgodi, da je njegovo posredovanje potrebno, tedaj so za to določena pota. Poslanik obučuje za vlado, pri kateri je akreditiran. Tudi Zedinjene države imajo svojega državnega tajnika, ki je sedaj Lansing, in njemu morajo zastopniki tujih držav nanznanjati svoje pritožbe, želje, proteste ali kar že je.
 Francjožefov representant je ubral povsem drugo pot. Kar je on storil, se imenuje po ameriških zakonih zarota. Gospod Dumba je vtaknil svoje prste v notranje zadeve Zedinjenih držav, česar bi se moral kot uradniški uradnik še veliko bolj varovati kakor kakšna privatna oseba.
 Nič ni čudnega, da so v Washingtonu razdraženi zaradi tega. Vse kaže, da je gospodu Dumbi odklenkalo v Ameriki, bodisi da ga odpokliče avstrijska vlada, ali pa da mu ameriška izroči njegove potne liste.
 Če pa ima vlada razlog, da protestira proti takemu početju, ga ima zavedno delavstvo še veliko več. Infamija je, da izkušajo nemški in avstrijski diplomatje s svojim zahrbtnim rovarstvom korumpirati ameriško delavsko gibanje. Nič manjša infamija ni v tem, da ga s svojim ponočnjaškim početjem diskreditirajo in dajejo nasprotnikom orožje v roke.
 Ne verjamemo, da so se Dumbi ali pa kakšnemu drugemu izmed teh gentlemanov posečili nameni. Ali da so imeli namene, je dokazano, in avstrijski veleposlanik jih je priznal, rekoč celo, da je delal v zmislu svoje vlade. Na to priznanje se bodo sedaj vedno in povsod sklicevali podjetniki, čim bodo delavci, zlasti tam, kjer se izdeluje vojni material, zahtevali kakšno zboljšanje.
 Vsaka stavka bo poslej osumljena, da ni povzročena od delavskih interesov, ampak da so jo uprizorili agenti Avstrije in Nemčije.
 Prav delavstvo ima največ razloga, da zakliče tem črnim rokam: Prste proč od naših zadev! Delavci imajo pravico, da se bojujejo za svoje interese s tistimi sredstvi, s katerimi najhуже dosežejo svoj cilj. Med ta sredstva spada štrajk. Ali delavci morajo sami odločati, za kakšen cilj se bojujejo in kakšno orožje rabijo. Štrajk je mogoče za gospodarske, mogoče je tudi za politične namene, ampak vedno za delavske, ne pa za tuje namene. Delavci v Ameriki se lahko bojujejo za boljše plačo, za krajši delovni čas, za svojo organizacijo, za priznanje zaupnikov, ampak ne za Avstrijo ali Nemčijo, za Anglijo ali Rusijo.
 Dumba ne razume tega. On misli, da nimajo ljudje, ki jih je avstrijska beda pogonala po svetu, nobenih drugih skrbi, kakor da pomagajo Avstriji — če se morejo vrniti čez lužo, s puško v roki, če tega ne morejo, pa z zarotami, v vsakem slučaju pa na svojo škodo. Tako mislijo večina sedanji diplomati. Tako mislijo, ker ne zastopajo ljudstva in narodov, ampak zastopajo svoje vlade in monarhe.
 Od tajne diplomacije do špionstva in zarotništva je le en korak; zgodovina diplomacije ima že celo zbirko dokazov, Dumbov slučaj jo je le pomnožil.
 Proč s tajno diplomacijo!

Predsednik Wilson ima navado, da si pridržuje v vseh kočljivih vprašanjih zunanje politike sam odločevanje. To je po ameriški ustavi njegova pravica in v sedanjih razmerah je to dobro. Ako bi imeli Roosevelta za prezidenta, bi bila druga reč. Wilson pa je v raznih zapletljivih, v katere so prišle zDinjene države vsled evropske vojne, pokazal toliko previdnosti in umirjenosti, da so vsaj doslej obvarovane krvave nesreče, pa je vendar s to politiko dosegel nekoliko znatnih uspehov. Znal se je varovati džingovske pijanosti in tudi v lastni stranki si je ohranil precej samostojnosti.
 Tako je tudi v slučaju avstrijskega veleposlanika gospoda Konstantina Dumbe nastopal sam. A tukaj je prišel do radikalnega zaključka. Potom ameriškega poslanika na Dunaju, Mr. Penfielda, je pozval državni tajnik Lansing avstrijsko vlado, naj odkliče svojega veleposlanika, ker ni več sprejemljiv za vlado Zedinjenih držav.
 Razume se, da je vlada Avstriji naznanila tudi vzrok, o katerem ne more biti nobenih dvomov, ker je Dumba državnemu tajniku Lansingu sam priznal, da je rovaril, hotoč povzročiti stavke v Betlehem in po srednjem zapadu, ter da je porabil ameriškega državljana Archibalda, potujočega z ameriškim potnim listom, za prenašanje pošte med sabo in avstrijsko vlado.
 V noti, ki naznanja ta ukrep dunajski vladi, pravi Wilson, da mora Avstrija spoznati, da ni ostala Ameriki nobena alternativa, temveč da mora odkloniti nadaljnje poslovanje gospoda Dumbe. Sicer pa želi, da se ne poruši dosedanje prijazno razmerje med Ameriko in Avstro-Ogrsko.
 Zdi se, da bodo v Washingtonu tudi od Nemčije zahtevali, naj odpokliče svojega vojaškega atašēja kapitana von Papena, ker je tudi on zapleten v afero in ga je Dumba v pismu, poslanem avstrijski vladi, tudi imenoval.
 Če ustreže Avstrija brez ugovora ameriški zahtevi, bo stvar s tem rešena. Ali nekatere točke v tej aferi so še negotove. Gospod Dumba je namreč dejal Lansingu, da je ravnal po navodilih svoje vlade. In tukaj je stvar zelo kočljiva.
 Wilson bi bil lahko vprašal avstrijsko ministvo za zunanje zadeve, če je res dalo svojemu zastopniku take naloge. To bi bilo zelo kritično vprašanje; kajti tako navodilo bi bilo nedvomno neprijazno dejanje proti Zedinjenim državam. Če bi ga Avstrija priznala, bi bil položaj s tem silno kompliciran, in težko je ugeniti, kakšne posledice bi nastale iz tega. Če ne bi priznala, bi morala blamirati svojega veleposlanika, in Amerika bi lahko zahtevala, da pokaže to za dejanjem.
 V Washingtonu niso napeli te strune, in Avstrija se lahko izvleče iz afera, če stori, kar zahtevajo Zedinjene države in enostavno odpokliče Dumbo. Seveda, če ima ta prav s svojo trditvijo, da se je ravnal le po navodilih svoje vlade, tedaj je on žrtev Avstrije. Ameriki se za to ni treba brigati, Dumba naj pa sam skrbi, kako se poravnava z Dunajem. Posebno prijazno ga tam na noben način ne bodo sprejeli, kajti če so mu tudi res priporočali take reči, kakor je pravil, mu ne bodo hvaležni, da se jo izblebetal.
 Vseeno — za Ameriko bo ta stvar končana, čim dobi Dumba vabilo, da naj se vrne v svoje črnorumenec kraje.
 Tako bi bila rešena stvar. Ali ubraniti se vendar ni mogoče raznim vtiskom, prihajajočim od afera, ki se množe kakor muhe poleti. Ne glede na vprašanja, ki si jih dela Amerika večalimanj sama, n. pr. Mehiko, Haiti in t. d., imamo, odkar se je pričela vojna v Evropi, vsak čas kakšno diplomatsko afero, zdaj z Nemčijo, zdaj z Avstrijo, in

nikakor se ne more tajiti, da smo bili nekolikokrat že prav na robu nevarnosti.
 Izmed vseh teh zmešnjav pa kaže Dumbov slučaj najjasnejše, kako lahko zabrede v takih kritičnih vojnihi časih dežela, ki se sama nič ne briga za tuje prepire in pretepe, v vrtimec, ki jo lahko nenadoma potegne v krvavi ples. V vprašanjih angleške blokade, Lusitanije, Arabica in Hesperiana, trgovine z municijo, in še v nekaterih drugih so bila mogoča razna mnenja, in vsako se je lahko opiralo na kakšne argumente. V aferi avstrijskega veleposlanika more biti le eno mnenje, če se ne vlačijo razlage za lase. Ameriška industrija je na vsak način notranja zadeva Amerike in noben Dumba si ne more prisvajati pravice, da bi za hrbtno ameriške vlade vtikal svoje prste v domače ameriške stvari. In noben diplomat ne more spraviti v sklad s svojimi dolžnostmi in praviciami, da zlorablja potne liste države, pri kateri je akreditiran, za zarotniško pošto.
 Popolnoma je jasno, da je Dumba razval približno tako, kakor avstrijski vohun, ne pa kakor avstrijski poslanik. In državljanom, katere bi moral zastopati v Ameriki, je s svojimi mahinacijami zelo škodoval, koristil pa prav nič. To sicer ni nič novega v avstrijski diplomaciji. V Zagrebu se je ob času bosanske aneksije vodil "veleizdajniški" proces na podlagi "dokumentov", ki so bili falsificirani s sodelovanjem avstrijskega poslanstva v Belgradu. Zato je tudi država v drugem procesu na Dunaju s svojo kronsko pričjo, zgodovinarjem Friedjungom vred, strašno pogorela. Tudi o diplomatih drugih držav se ne sme misliti, da so sami beli golobje.
 Ali sedaj gre za enkrat za slučaj našega Dumbe, v katerem je povsem očitno, da leži vsa krivda na strani Avstrije in prav nobena ne na strani Amerike. Svoj prvi vir ima afera v evropski vojni, v kateri so Zedinjene države nevturalne.
 In kljub temu se razvija stvar tako, da bi bilo treba le male iskricke, pa bi se vžgala smodnišnica in bi bojna tromba zapela tudi po Ameriki.
 Taki so mednarodni stiki sedanjega sveta, tako so interesi pa vsem svetu prepleteni, tako je popolna izolacija in osamosvojitve nemogoča. In kdor vpričo vsega tega še ne spozna, da postaja internacionalnost problem, ki kriči po rešitvi, mora biti slep na obe oči.
 Ne le mali produkciji, mali ekonomiji, ampak tudi mali politiki je odklenkalo. Zemlja postaja enota, pa zahteva enotno gospodarstvo in enotno politiko. Tisti, ki se upirajo internacionalni ureditvi, so podobni onim, ki hočejo z zakoni preprečiti velike tovarne in koncentracijo kapitala.
 Neka žena v Chicago je prepustila svojega moža drugi ženi za 500 dolarjev. Če se izpremene zakonske zveze iz notranjih razlogov, na primer če se je ena ljubezen končala, pa se je druga porodila, ni temu prav nič ugovarjati. Gotovo je ločitev boljša, kakor hinavščina do smrti. Ampak tukaj se je izprememba izvršila za denar. To je karakteristika kapitalističnega sistema.
 Čudenja in zgražana pa ni treba nič. Zakaj se ne bi v družbi, v kateri se sklepa zakoni zaradi denarja, tudi ločili zaradi prijateljstva? Eno daje ljubezni enako klofuto kakor drugo.
 Iz Denver, Colo., so poročali, da bo Rockefeller z nekaterimi tovariši obtožen kot povzročitelj umorov ob zadnjem štrajku. — "Besede slišim, vere pa mi manjka."
 Harry Thaw je vložil proti svoji ženi tožbo za ločitev zakona. Mrs. Evelyn pravi, da se ne bo nič upirala, pa naj jo dolži česar koli. Z ozirom na Harryjeve senzacije ni tega težko razumeti.

GOSPODIN FRANJO.

ROMAN—SPISAL PODLIMBARSKI.

“Hm — da — dvojoj bo, no o takšnih stvarih se ne govori. Onadva imata svojo častno afero in mi se ne smemo vtikati vanjo,” je skrivnostno odgovoril Bierkopf.

“Pri Abrahamovi veri vaju rotim, povejta, kaj se je zgodilo pod Konj-planino?” je ostrmel Samojlo.

“Čakaj, Sami, vse zveš. Videl si gospodo, kako vesela so se odpeljala včeraj od tukaj, židane volje, kakor bi se odpravljala na sijajno svatovanje. Kolikor sva se trudila, da ničesar ne pozabiva, česar treba gospodi za dobro življenje. Vi ste priča, gospod gozdar, ali vam nisem napravila imenitne večerje?”

“Imenitno ste nam postregli, gospa! Še zdaj čutim slast v ustih.

“Očitata le bi, da je moja večerja zakrivila tisto slabost gospe Ljubice —”

“Vi ste nedolžni. Njena slabost je prišla iz srca. Saj se poznamo, a-a-a!” Bierkopf je zamizal z desnim očesom, z levim je strmo zrl na prazne čaše.

“Kako obžalujem ubožico. Nu, da boš vse vedel, kako je bilo! Odpeljala sem se za gospodo in jih dohitela v hanu ob Oskovi. Vsi so me radostno pozdravili, samo gospodin Franjo se je držal kisle, kakor vselej.”

“Kdo je gospodin Franjo?”

“Naš inženir, tisti, ki bi nas rad spravil na beraško palico. Katica mi je vse povedala. Gospodin Franja meri na neko heregovsko punco, ki postreže v hanu s kavo in z vsem.”

“Pusti te babje stvari! Povej, s kom se bo dvojojeval Buzduga?”

“Z inženirjem. Kdo pa je tako netečen, kakor on?”

“Kdo je dal zaušnico in kdo jo je prejel? Ali sta si rekla osel in govednik, da more samo dvojoj izravnati stvar?”

Bierkopf je hrknil, ker je začutil sušo v grlu.

“Bog pravičnik, kako si nedočakljiv! Peljali smo se pod Konj-planino, kjer sem prevzela kuhinjski posel in ga tudi završila v slavo najine hiše. Glej, Sami, ti včasih godrnjaš name, a jaz se vedno trudim, da ostane najina hiša na dobrem glasu.”

“Idi, Etelka, v klet in prinesi še dve steklenici iz kota. Tačas mi prijatelj gozdar pove, kaj je povzročilo poziv na dvojoj. Vse drugo mi nič mar.”

Bierkopf je stvar pojasnil s kratkimi stavki. “Kaj misliš, prijatelj, kdo bo zmagal v dvojoju?” je vprašal Samojlo.

“Kdor bo imel večjo srečo in spretnost. Sicer si pa v mnogih dvojojih nasprotnika niti lasu ne skrivita. Vse se godi formalno, niti kapljice krvi ne prileze izza kože.”

“Tako se bijejo magnati in poslanci, da sipljejo pesek v oči. Če pa trčita skupaj častnika — ej! Ti ljudje so navajeni krvi. Prelivanje krvi je njih poklic.”

“Mogoče.”

“Gotovo je tako, le meni verjemi! Služil sem tri leta pri sanitejih v Temešvaru, tam sem mnogo videl. Pripeljali so skoraj vsak drugi teden v bolnico častnika, ki jo je izkupil v dvojoju. Spomianjam se, da so nekoč pripeljali kar oba nasprotnika, vsa krvava po obrazu. Pravili so, da je bil eden izbornen borilec, drugi, vojaški uradnik, pa še nikdar ni imel gole sablje v roki. Bil pa je silno močan v rokah. Dočim je prvi, boreč se, stal v velikolepi pozituri izurjenega borileca, je drugi prijel z obema rokama za sabljini ročaj in mahal po nasprotniku, kar se je dalo. Pa tudi oni ni lenaril in je začrtal uradniku mnogo krvavih prask na lice. Konec je bil ta, da sta naposled ležala v bolnici oba v eni sobi in postelja pri postelji. Zdravnik jima je križkraž prevezal obraza, tako da sta se gledala kakor leva iz kletke. In nekoč so pripeljali poročnika, ki se ga je odsekano uho držalo le še s tanko kožico; bingljalo je ob glavi liki tisti kodri pri poljski židih! O, jaz vem, kako nevarni so častniški dvojoji!”

“Morda primeta za samokrese. Kakor se dogovore sekundanti,” je rekel Bierkopf, izkušajoč Samojlovo plašljivost.

Samojlo se je bridko nasmehnil. “Tisto je pa kakor v vojski, tisto je še hujske.” Vstal je, ter začel korakati po škripajočih deskah.

“Smrt je dosti bliže,” je potrdil gozdar z prihlinjeno resnostjo.

“Nič se bati, gospod Buzduga zna dobro streljati,” se je gromsko oglasila Etelka, ki je bila prinesla dve zaprašeni steklenici. Samojlo je obstal pred njo, ter jo motril z neznanim sarkazmom v očeh in na obrazu, kakor bi izpraševal: Od kod ti to veš? Potem je nadaljeval svoj izpoved po lopi.

“On že pokaže postopaču, da tukaj ne bo samovoljno rušil starih navad,” je rekla gospodinja, ter nalila vina gozdarju v kozarec.

Bierkopf je odpil in mirno rekel: “Stvar z znakami postaja resna. Napisal je v svoj report na deželno vlado, da prosijo delavci za odpravo mark, ako to ne izda — pravi — bo v prihodnji raport postavil, da se pritožujejo in groze s štrajkom. Štrajk je upravičen izraz nevolje proti krivici — tako je rekel. Čemu se pase ta nenasitni Samojlo ob znakah? — je rekel. O, ta človek je nevaren. Še žal jim bo, da so ga sprejeli v službo.”

“Ako prodrš s to prošnjo — kaj bo z nama?” jo poskrbelo Etelko.

Samojlo je vtaknil paleca za telovnik ob pazduhi in s prsti dremiljoč po prsni, je pošetal po lopi. Mahoma pa je obstal pred gozdarjem,

ter zavpil: “To se ne zgodi nikdar, nikdar, pravim ti! Po celem ogrskem kraljestvu so znamenke v navadi.” Skrčil je pest in pokazal figo proti Konj-planini. “Tu le gori naj sede gospodin Franjo, pa bo videl Arpada jahati čez Karpatate.”

“Vse je mogoče, prijatelj Sami,” je podražil oni. “Pravijo, da bo novi načelnik — imenovan je neki Hrvat iz Dalmacije — vse preobrnil pri nas, vse bo preosnoval. Baje ne bo iskal popularnosti pri vojaki in uradnikih, ampak prikupiti se bo hotel domačinom. Prav tista stremljenja bo kazal navzdol kakor naš inženir. Skupno se bota zaganjala toliko časa v varke, da padejo. Tukaj ne veljajo ogrski zakoni in običaji, tu nameravajo uvesti neke posebne zakone, ki naj bi bili prikladni tukajšnjim posebnim razmeram. Tako vsaj obetajo. Dokler so nemiri v deželi, se ne bo izpremenilo; v kratkem pa jih hočejo potlačiti z vso strogostjo in uveljaviti nov kurz in takšne zakone, da ne bo mogel nihče ribariti v kalnem.”

“Kako boš izhajal ti, Čumurpaša?” je zlobno vprašal Samojlo.

“Huje ne bo, nego je sedaj. Kaj pa tvoj kontrakt, do kdaj je veljaven?”

“Do polovice prihodnjega leta.”

“E — majo se tvoje znamenke in pri obnovitvi pogodbe gotovo padejo. Vse se ziblje v Bosni. V deželi je vse polno agitatorjev, ki pritiskajo na vlado, da izpremeni dosedanji sistem. In takšen pritisk je tudi naš gospodin Franjo. Ta ti skali vodo.”

Samojlo je razdražen zakrivil z rokama, potem je skočil k oknu in s pestjo je požgal proti Konj-planini. “Naj ubije Buzduga tega pritepenca, odseka naj mu ušesi, ali pa naj ga ustrelji, da ne bo več pisal raportov.” Obrnil se je k mizi in z omiljenim glasom je nadaljeval: “Bog naj me kaznuje, ako se nisem vedno potrudil, da vestno in točno do zadnje pičice izpolnim vse točke kontrakta. V vsakem oziru sem vršil svojo dolžnost, tako da sem dobil polno pohval in priznanj. To stoji črno na belem na vsaki strani protokola, kamor je zdravnik zapisaval izid in uspeh svojega pregledovanja živil. Vedno je bilo vse v redu, zdravo, nepokvarjeno, cenam primerno. Tudi v konaku so me pohvalili. Ni li tako, Etel-leben?”

“Bog naj naju kaznuje, če nisva večasi delala v svojo škodo!”

Samojlo je priskočil. “In ko je ta mladoletni postopač zahteval, naj drvarjem na ljubo znižam cene, ali se nisem precej vdal, čeprav sem mnogo izgubil in sem moral odščitniti tudi tebi, prijatelj, ki si prav za prav duša vsega podjetja!”

“Bojim se prihodnjega izplačevanja. Delavci mi pomečejo tvoje znamenke pred noge —”

“Pošljiva Manojla, naj jih pobere,” je svetovala gospodinja.

“Tako jih je našantal gospodin Franjo,” je pristavil Bierkopf, zadovoljno zroč na prestrašene prijatelja.

“Kdaj pa se vrši dvojoj?” je vprašal gospodar.

“Jutri zjutraj se popelje inženir v Tuzlo in potem bo završalo.”

“Že jutri?”

“To se pravi — jutri še ne. Tako-le pojutrnjem se bodo vršila posvetovanja sekundantov, potem šele nastane klanje.”

“Kaj pa — zna li ta hujskač in šuntar kaj streljati?”

“Zna, saj je rezervni častnik. In tudi uri se v tem poslu. Videl sem ga, da je prinesel tarčo na trato pred kolibo, jo obesil na drevo in začel streljati vajno. Skoraj vselej počij v sredo.”

“Se mu nič ne trese roka?”

“Nič.”

“Pred tarčo se mu ne trese, a pred Buzdugo se mu gotovo potrese.” Razmahoma se je okrenil k ženi. “Etelka, jutri se popelješ v Tuzlo, pokličie nadporočnika Buzduga k Agularju in mu naročiš, naj se vadi sabljanja in streljanja, celo popoldne naj se uri in pojutrnjem še tudi, ker nevaren je njegov sovražnik, zanesljiva je njegova roka in oko. Vse mu razloži!”

Etelka je prikimala, vesela svojega preudarnega in modrega moža. Stvar pa se je zasukala tako, da se drugi dan ni peljala v mesto ona, ampak Samojlo sam.

Proti večeru je peljal Manojlo Bierkopfa nazaj pod Konj-planino.

Samojlo se je valjal tisto noč v hudih duševnih mukah na postelji. Predmet njegovih skrbi pa niso bile vede znamenke, ampak Buzduga. Krog polnoči se je sklonil k nemirno speči ženi. “Etel-leben, roža libanonska...”

Žena je odprla oči.

“Kaj se tako premetavaš in cepetaš z nogama? Pravkar si zdrgetala kakor bolnik v hudi mrzlici.”

“Oh, sanjalo se mi je, da je strašna zver napadla Buzduga in ga raztrgala. Bojim se, da ne pride nič prida iz tega nesrečnega dvojoja.”

“Tudi jaz se bojim, tudi jaz mislim o Buzdugi in očesa ne morem zatisniti.”

“Ali se ti smili?”

“Sam sebi se smilim. O-o-o! Kaj bo z nama, ako zverski inženir s Konj-planine ubije nadporočnika!”

“Ne bo ga. Buzduga imenitno strelja, sam se je hvalil. In še izpolniti se mora v tej spretosti. Ga bom že jaz počula. Zanesi se name, Sami, in mirno zaspi!”

“Ne boš ga. Ti ne pojdeš jutri v Tuzlo, jaz pojdem sam, precej za inženirjem se odpeljem.”

“Kaj boš pa ti opravil?”

“K generalu pojdem in vse mu povem. Pojem mu, da je Buzduga v moji črni knjigi obremenjen za 3000 goldinarjev in da nikakor ne privolim, da bi mi ubili najtežjega dolžnika. Vse sem natanko premislil, čujoč kraj tebe. Glej, lahko se zgodi, da bosta žrebala za prvi strel, ta lahko pripade inženirju in — puf v moje tri tisočake. Takšen pijanec in zapravljivec ne zapusti niti toliko, da bi zadostovalo za dostojen pogreb, kamo-li za poravnavo ogromnih dolgov. Ali naj me plačajo iz njegovih posestev, ki leže neznano kje na luni? Potem naj mi ustrelje še Mika, Patakija, Ivaniševića i. t. d. Ne, na beraško palico me takšni potratniki ne smejo spraviti.”

“Saj imaš za vsakega dolžnika tudi poroka.”

“Ti navihani mojstri denarnega prometa so drug drugemu porok, pa vsi skupaj sede na suhem. O, zakaj nisem tega prej izprevidel! Lahkomiseln sem bil, predober. No bili so dobri časi, zaslužilo se je, in tedaj postane človek široke volje, na stečaj odpre mošnjček in marsikaj izpregleda.”

“Pri Buzdugi ne izgubiš, on se ne bo dal kar tako izlepa ubiti.”

“Previdnost ne škoduje. Tega ti ne razumeš, ljuba. Častniki se ne bore za šalo in zabavo. Služil sem tri leta v vojaški bolnici, zato vem. Vozili so tja v dvobojih ranjene častnike s fiakarji in na rešilnih vozeh. Vem dobro, kakšne so posledice dvojoja. Zato ga preprečim, kakor gotovo se imenujem Samuel Blaustift in imajo moji predniki velike zasluge za državo. Kakšna razvada! Zaradi razdraženega pogleda, porogljive besede, umazane punce — alo na dvojoj! Mar naj streljajo hajduke ali pa svoje pse, ako hočejo imeti takšne zabave! O, nekaterim ugaja, če se cedi človeška kri — toda prej moj denar sem, potem naj teče v takšnih potokih, da bo gnala mlinske kamne.”

V Etelkini glavi so nastale strašne slike. Zdaj je videla svojega ljubimca mrtvega s prestreljenim srcem, zdaj ga imajo v bolnici razmravljajenega, in ona ne more k njemu, da bi mu stregla. “Buzduga je kavalir, ki bi se potegnil tudi za naju, ko bi trebalo,” je govorila z elegičnim glasom in stiskala obraz v blazino. “O tebi govori spoštljivo, a drugi se norčujejo iz tebe zaradi tvojih krivih nog. Gospodje, ki si jim storil dobro, zasmehujejo tvoj rod, on pa nikdar.”

“Kaj jim mar moji nogi? Za cesarsko službo sta bili dovolj dobri. Ti se jima nisi rogala, ko sem te snubil. Etel-leben, roža libanonska — he-he-he!”

“Idi, Sami, in ga reši! Bodi mu hvaležen, kakor je on tebi!”

“Naj me zasmehujejo, kolikor hočejo, to, kar vlada svet, je pa le v mojih rokah. Denar, denar!”

“On je pustil polovico svoje plače v našem hanu,” je šepetala žena v dremavici.

“Takšnega ptiča ne pustim ustreliti. Treba mi je samo zavrteti in oni začivkajo po mojih notah, čeprav onesnažujejo moje gnezdo. Tudi inženirju bom kos. Marke me nič ne skrbe. Naj se zaletava vanje, kolikor hoče, kljub njemu pridejo v novi kontrakt. Pozimi pojdem v Sarajevo; tam se jim obnesem, in oni se mi obnesejo; tam bom mazal, mazal — Tu so se upehale njegove misli, izrpane njegove besede. Pogreznil se je v trd spanec.

XXXII.

“Naposled sam in prost, prost!” je vzdihnil Vilar, ko je odšla tuzlanska družba iz Mušičevega hana. Stopil je pod pristrešje, ter sedel, ker je začutil veliko utrujenost. Mahoma je padla na njegovo dušo globoka mrznja. “Ne, nisem še prost in ne bom, dokler imam opravka s temi ljudmi,” si je dejal. Tedaj je zagledal Danico prihajati od Oskove. Ko je utihnolo ropotanje vozov in topot konjskih kopit, je zapustila mlin. Stopivša iz struge, je skrbno in boječe pogledala gor in dol po poti, ni li ve nadležnih tujih gotov na obzorju. Zagledala je Vilarja samega, izginil je njen strah in izdaleka se mu je posmejala. Slast življenja je videl v tem nasmehu. “Tako prileze cvrček na dan, ko začuti tišino nad svojim skrivališčem, prileze in se nasmehne božjemu solneč,” je mislil, strastno zroč na deklico. “Tako se prikaže po nočni nevihti, ko so se umaknili hudourni oblaki za goro, sijajna zvezda na nebosklonu, in zemljan jo pozdravi kot oznanjevalko lepega vremena.” Razveselil se je obeh prispodob in prav čutil je, da sta se rodili iz ljubezni. Toda dve minuti pozneje, ko je sedela Danica, z novim gunčjem v naročju, na svojem stolčku, skromna in tiha, se je spomnil, da mu tako kmalu še ne nastane lepo vreme. Ako se izvrši dvojoj ugodno zanj, mu ostane vendar neka ost v srecu, ki ga bo vedno opominjala, naj se ogiba ljudem, na katerih lepé madeži hladnega in brezsrčnega cinizma. Vedno bo osamljen na otoku, ker nikdar se njegovo mišljenje ne bo ujemalo s temi brezobzirneži. Zamislil se je v svoji položaj. Kakšna neprijetna afera se je izcimila iz krutosti nadporočnika Buzduga! Davno bi ga moral že kdo poučiti, da mu tudi v Bosni ni vse dovoljeno. Zaradi njegove pasje mrhe in bikovke mora nastaviti prsi morilnemu orožju. Priznal je, da ni ravnal po pravih lažne olikanosti svojih gostov, ko ni soglašal z njih nazori, morda mu je ušla tu i tam predkrita beseda, toda on se ne boji povedati resnico. Pogrela ga je zavest, da se je zavzel za tepenega Vazka in je bil pripravljen s svojim življenjem ščititi Danico. Prešinila ga je tista radost, ki navda naše bitje po storjenem pravičnem delu, in toplo se je oziral na ti revni osebi, ki sta mu po neljubi aferi še bolj prirastli k srecu.

Tisto popoldne ni dolgo ostal v hanu. Nejasne slike so mu vstajale v glavi. Misel na prihodnje dni se mu je vedno vračala. Ni vedel, s čim bi jo zaglušil, vzemirjen ni vedel, kaj naj govori deklici, ki čepi na stolčku in uživa njegovo bližino z vso dušo, pa ji sramežljivost ne pusti, da bi razodela, kar čuti. Odhajajoč je rekel, obrnjen k Danici, da se popelje jutri zgodaj, ko bo še spala, in bo Vazko spal, v mesto gradit most. Tedaj je premagala tesnoba in boječnost, vstala je in dvignivši oči k njemu, je zašepetala: “Kdaj se povrneš, gospodine Franjo?”

Prijel jo je za roke in tiho je odgovoril: “Brž ko bo mogoče, Danica. Zanesi se name!”

Za hip so se strnili njiju pogledi, pričajoči, kako je oba presunil meč ljubezni. Ta meč je tako močno zavladal njegovemu mišljenju, da je, pletoč se po prašni poti domov in išoč senenatih strani, že čisto pozabil, kaj bo njegovo prvo delo v mestu. Nič ni mislil tisti večer o dvojoju.

Ko je drugo jutro njegov voz drdral proti hanu, so segali solnčni žarki mestoma že do poti. Iz Oskove in iz zraka je vela prijetna svežost v njegov obraz. Kopajoč se v krepilnem hladu avgustovega jutra, je čutil nekaj lepega in sanjavega na duši. Sklonil je glavo in udobno sedeč kraj svoje prtljage, je mislil: “Škoda, da je tako zgodaj še ne bo v hanu. Kaj naj počne v jutranjih urah v dolini?” Čez hip je dvignil glavo in glej — nekaj močno belega, od solca ozarjenega se je ločilo od skaline kraj poti prav nasproti hana. Zbodla ga je v oči ta intenzivna belina, zableščalo se mu je od nje. Vzhit radosti mu je zaigral na licu. “Danica, moja vila podgorkinja!” je kliknilo v njegovem srecu. Vlel je vozniku zapeljati v senco kraj hana. Skočil je v voza in šel k deklici.

“Dobro jutro, Danica! Kaj si danes tako zgodaj v hanu? Navadno ne prideš dopolne dolino,” je govoril, držeč jo za roko. “Pojdva in hitro skuhajava kavo! Meni se mudi,” je pristavil, ter jo zavedel pod pristrešje.

Krotka kakor jagnje je šla z njim. “Uranila sem pred zasvitom,” je tiho odgovorila.

“In si šla tako zgodnja na pot, da bi se enkrat videla,” je nadaljeval njeno misel.

Oklenila se je njegove roke, poljubila jo je in položila na svoje prsi. Začutil je jakobko v njenih nredjih. Obšla ga je vsa sladkost življenja. Sklonil se je k njej in jo poljubil na rosnih očih. Sedel je na klop in Danico je posadil poleg sebe.

“Slišala sem —” je zašepetala, položivši glavo na njegovo ramo.

“Kaj si slišala?” jo je mehko vprašal, ko se ji je bila utrgala beseda.

“Drvarji so pravili snoči v Piliču —” Zopet ni mogla dalje. Vilar ni vedel, zakaj ji zamirni glas, ali od grenkega ganotja ali od sladke razburjenosti, no srečen je bil, da se je deklici razvezal jezik in da zaupljivo gleda k njemu. Objel je z desnico njen obraz in dvignil njeno glavo k sebi.

“No — kaj so pravili?” ji je pomogel.

“So rekli: Grozni Birkov nam je zopet zagospodaril in gospodin Franjo gre v mesto in se vrne povrne.”

“Potolazi se, draga! Drvarji ne vedo vsega. Reci jim, da jim Birkov gospodari samo do njegove povratka, potem pojde zopet vse po mojem. Nisem se poslovil od njih, ker vem, da se vrne. Nisem slepar, povedal bi ti vso resnico, ko bi se nameraval vrniti.” Speklo ga je pri srecu, ker tisti hip se je spomnil, kaj bo njegovo prvo delo v Tuzli.

“Vazko mi je pravil, da imaš v mestu sovražnika, tistega nasilnega človeka z grdim psom.”

“Vazko je govoril resnico. Ako človek zrastejo prevelika krila, mora vedno kdo priiti, ki mu jih pristrizje. Ne vem, ali bom strigel ali kdo drug. Glej, odkar sem tukaj, se mi zdi, da sem zrastlel, da se je razširilo moje srece. Čela nebesa so v njem, odkar si ti v njem. Človek roke duše ima vedno sitnosti. Denejo njegove sree v stiskalnico in ga stiskajo, dokler ne izteče zadnja kaplja krvi.”

Sanjavo ga je poslušala, pa ni vedela, kaj pomenijo njegove besede. On pa je dobro vedel, da so se tiste besede o zadnji kaplji krvi nehotoma prikrade iz dna zavesti, odkoder je dotlej nimala na površje sama boleča ljubezen. Častna afera mu je stopila živo pred oči. “Madež bi me ostal na vesti, ko bi te hotoma prevaril, madež, ki bi neprestano šel z menoj in bi se mi na smrtno dan pokazal v vsej svoj gnusobi,” je nadaljeval po kratkem premolku in tisti hip se mu je zavredelo, da ni povedal zadosti jasno. Zato je popravi: “Samo tedaj se ne povrnem, če mi ugasne tvoje življenje. Ako rečem, to in to bo moje, onda mora biti moje. In če imam rad to stvar, onda imam rad do smrti. Res, Danica, do smrti, ki lahko pride vsak dan.”

Slastno ga je poslušala, zroč v njegov obraz, ki je bil poln strasti in žalosti. Po njenem licu se je razlil diš sreče.

“Samo smrt me bo ločila od tebe,” je govorila v njene lepe oči, brezlo nedotaknjene čistosti in stiskajoč njeno bračo in polovico obraza v svojo desnico. “Oprost, da govorim, kakor stal pred grobom. V mislih se kaže vse drugo, nego se dogaja v resnici.” Potresel je njeno glavo, kakor bi hotel iztresti iz nje vse dvome in krive razlage svojih besed. “Ali se ti bojiš smrti?” je hipoma vprašal.

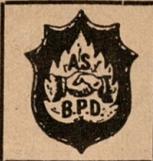
“Ne bojim se je. Videla sem jo korakati po heregovskih skalah in nisem se je bala. Toda tvoje smrti se bojim. Ni hip bi je ne mogla preživeti. Boj se tistega strašnega človeka, gospodine Franjo! Vazko je rekel, da se je večerjati radi tvojega usmiljenja načemilil kakor vrag na veliki petek. Boj se Birkova, i on ni tvoj prijatelj!”

“Nikogar se ne bojim, duša draga! Z enim Bogom na sto vragov! — pravim po geslu tvojega heregovceva. Česar se človek najbolj boji, tisto mu še najprej pade na glavo. Samo Allah ve, kaj bom umrl, čemu naj o tem premišljam!”

—(Nadaljevanje.)—

ADVERTISEMENT

Avstr. Slovensko

Bol. Pod. Društvo

Ustanovljeno 16. januarja 1894.

Inkorporirano 24. februara 1908 v državi Kansas.

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MRATIN OBERŽAN, Box 72, E. Mineral, Kans. Podpreds.: JOHN GORŠEK, Box 179, Radley, Kans. Tsjnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans. Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 245, Mulberry, Kans. Zapisnikar: LOUIS BREZNIKAR, L. Box 38, Frontenac, Kans.

NADZORNIKI:

PONGRAC JURŠE, Box 207, Radley, Kans. MARTIN KOČMAN, Box 482, Frontenac, Kans. ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, R. 4, Woodward, Iowa. FRANK STUCIN, Box 226, Jenny Lind, Ark. MATIJA ŠETINA, Box 23, Franklin, Kans.

Pomožni odbor:

WILLIAM HROMEK, Box 65, Frontenac, Kans. ANTON KOTZMANN, Box 514, Frontenac, Kans. Sprejemna pristojbina od 16. do 45 leta znaša \$1.50.

Vsi dopisi se naj blagovelijsko pošiljati, gl. tajnika. Vse denarne pošiljate pa gl. blagajniku.

Na ljubljanskem Gradu.

Nekaj časa sem, menda odkar je vstopila Italija v vojno, imajo na ljubljanskem Gradu vojne vjetnike. Ondotri listi poročajo o tem, in nekatere reči so zanimive. Izrecno naglašamo, da se ne strinjamo z načinom pisave, ki prehaja mestoma v škodoželjnost, v splošnem pa je prilagodena sedanjim tiskovnim razmeram v Avstriji. Toda ker bo stvar sama gotovo zanimala čitatelje, ki si znajo tudi sami napraviti pravo sodbo, jo v naslednjem podajamo tako, kakor smo jo našli.

Vojni poročevalci, ki so te dni obiskali primorsko fronto, so se ustavili tudi v Ljubljani, da si ogledajo najnovejšo posebnost našega mesta — taborišče italijanskih vojnih vjetnikov. Ljubljana je za naše vjete južne sosede le prva štacija, tu se jim nudi tako rekoč le prvi oddih, kar je zdravega, oddide po petdnevni karanteni naprej. Le ranjenci ostanejo, dokler niso izlečeni.

Zbirališče za italijanske vjetnike je naš častljivi Grad. Vojni poročevalci pravijo, da se jim zdi na Gradu vse jako primerno urejeno ter občudujejo lepoto razgleda, snažnost prostorov, udobnost obširnega dvorišča. Tudi marsikateri ljubljčan bi se začudil, ko bi si smel danes ogledati notranjost starodavne stavbe. To ni več naš star Grad, s svojimi temnimi hodniki, s svojimi od starosti ogledanimi kotički: vsi znaki propadanja so zginili. Vse je prenovljeno, čedno in snažno se belijo sobe in hodniki, marsikatera stvar je postavljena drugače — toda povsodi se ozira na tebe nepopadeno starinsko lice častljivega znamenja naše bele Ljubljane. Povsodi je poznati sledove skrbne roke in za umetnost vnetega srca. Ne izdamo nikake tajnosti, ako povemo, da so obnavljajna dela na Gradu zaslug grajskega poveljnika majorja Kerna, ki je skoraj brez vsakih sredstev (z malo podporo občine) izvršil prav na tihem velezaslužno delo. Za vojnega vjetnika, ki pride iz strelskega jarka, je ljubljansko taborišče praveca hotel. Snažnost, vojaškim razmeram primerna udobnost, in oskrba — vse mu dokazuje, da se naša vojna uprava čim najpazljivejše zaveda mednarodnih načel, ki urejajo postopanje z vojnimi vjetniki, onih načel, ki jih naši sovražniki tako radi tepajo.

Častniki in vojniki skoraj vseh italijanskih polkov so že gostovali na našem Gradu. Skoraj vsak dan se odpre dobro zastražena grajska vrata novemu krdelu v enoličnih rjavozelenosivih uniformah. Mali ljudje so to, med katerimi se telesno odlikujejo iz cele Italije izbrani bersaglieri s svojimi čudnimi, prav nevojaškimi perjanicami, in pa alpinci, ki se rekrutirajo iz planinskih krajev. Večina vjetnikov pripada seveda infanteriji, mnogo je bilo med njimi zlasti v prvem času tudi financarjev in celo eden pilot, ki je moral pri Gorici zapustiti zračne višave, je že bil med njimi. Tudi častnike vseh strok od podpoldkovnika do rezervnega poročnika so naši vojaki že gostili na Gradu.

Vsako novo krdelo dobi novo pobeljeno, snažno sobo, ima priliko, da se očisti in v miru prebije petdnevno predpisano karanteno. Ranjenci (med njimi je tudi nekaj težkih, pridejo seveda takoj v bolniške sobe, ki so higijenično urejene in kjer je poskrbljeno za izdatno pomoč. Našemu zdravniku sta pridružena dva vjeta italijanska lečnika, eden Rimljan, polkovni zdravnik, drugi kirurg iz Napolja, rezervni primotenente.

Strogo po vojaško je urejeno življenje na Gradu. Moštvo je nastavljeno v velikih sobah nekdanje kaznilnice, v katerih vsaki je "poveljnik" marescilo (štabni narednik), ki je odgovoren za mir

še od prej v zalogah se je silno podražilo. Avstrijska vlada je, kakor znano zasedla tudi lečo, grah in fižol. Milijone in milijone bodo morali konsumenti vreči po nepotrebnem v želo nenasišnemu molohu, ki ga sedaj v vojnem času časte pisani brezvestni izkoriščevalci kot svojega boga.

A, to ni greh; greha ni. Dobiček — oduševstvo, to je vse!

in red. Častniki imajo po 3 do 4 skupaj svoje sobe.

Precej zgodaj zjutraj morajo biti vse postelje v redu in ko pregledajo naši častniki sobe in dvorane, stoje na poziv "Attenzione" italijanski vjetniki v strogi vojaški pozituri.

Na krilu "posadke" neke sobe zapazimo začuden visokega starca. Izpod čepice mu silijo redki beli lasje, po prsni mu valovi dolga krasna siva brada, orlovski nos, živahne oči — kako pride ta starček v uniformi laškega caporala? Njegovi tovariši so takoj pripravljeno obširno razložiti njegovo biografijo. 67 let je star, nosil je kot mladenič rdečo Garibaldijevo srtačo in ko so po Italiji poznali, da čakajo neodrešena Gorica, Trst, Dalmacija nestropro na svoje osvoboditelje, se je odločil, da ponese tudi on staro Garibaldijevo zastavo v provinco Giulio. Siromak. Še le prepozno je uvidel, kako so ga varali oni, ki so pripovedovali, da bo ofenziva italijanske armade triumfalni pohod v neodrešene kraje. Danes premišljuje o svoji usodi, morda ravno v isti sobi, kjer je spoznal njegov brat, oče, prijatelj pred 50. leti bridkost vojnega robstva, kajti tudi 1866. leta smo imeli na Gradu laške goste. V neki drugi sobi se nahaja prostovoljec, ki je 54 let star. Tudi ta je mislil, da mu bodo teden dni po izbruhu vojne zvonili zvonovi pri Sv. Justu. Čudno se izjemata ta dva "caporala" med ostalimi vjetniki, ki so vsi v najboljši moški dobi. Sprva so prihajali le mladi fantje do 26. let, sedaj pa se pojavljajo tudi že starejši rezervisti — najboljši dokaz, kako je vojna že ogledala italijansko vojsko. — Dan vjetnikom ne mineva baš neprijetno. Kdor hoče delati, lahko nasaja lopate in dobi zato priboljšek na hrani. Sicer pa sedijo Lahi kaj radi na dvorišču na solne, dve uri dopoldne in dve uri popoldne smejo celo na vrt, oziroma v drevored, kjer igrajo svoje priproste narodne igre. Ob 6. je apel, profesor zbere svoje ljube ter kontrolira, ali mu morda ne manjka kakšna "draga glava". Ob 9. mora biti vse v posteljah. Lucij ugasnejo in na Gradu zavladajo močni mir.

Le v sobah, kjer leže ranjenci, je svetlo. Tam vršijo samaritanško službo tudi trije vjeti podčastniki, katerih skrbno obriti obrabi in tonzure na glavi nam povedo, da so duhovniki. Dva sta kapucina, eden je dominikanec-prostovoljec. Vsi imajo dovolj nje, da berejo v grajski kapeli mašo in ljubljanski ordinarijat je vsakemu nakazal po 35 mašnih štipendij — da bi ne bilo zastoj. V bolniški sobi leži tudi siromak, ki se bo pa naših sanitejcev in zdravnikov prav do groba v vročo hvaležnostjo spominjal. Trinajst dni je ležal na Krunu v nekem gozdiču s prestreljeno nogo in prestreljenimi prsi, zaman je klical na pomoč. Glad in žejo je preganjal z borovnicami, jedel je koreninice, vsak večer je obupal, vsako jutro je zatlela v njem zopet iskra nove nade. In res, oddelek naših sanitejcev se je nekega dne približal skritemu gozdnatemu kotičku, čul slabotne kliče ter hitel ranjenemu sovražniku pomagat. Naši zdravniki so ga skrbno obvezali in na Gradu se mu polagoma vrača zdravje. Suh in blede je še kakor smrt, toda okrevalec bo. Piše se za Busicha, prvo slovensko ime, ki se je pojavilo v seznamih italijanskih vjetnikov. Slovensko ime, toda italijansko čuvstvovanje, italijanska govornica; ubogi Busich je trd Italijan in jezik njegovih pradedov mu je tuj. Med njegovimi tovariši pa jih je nekaj, ki govorijo slovensko; eden je hodil v lepih mirnih časih po naših krajih, od sela do sela, od mesta do mesta ter brusil škarje. Morda je bil kdaj tudi že v Ljubljani, ter se ni oziral v Grad, o katerem ni slutil, da postane njegova prva štacija na potu v vojno robstvo. Mnogi italijanski vojaki govore tudi nemško — naučili so se nemščine kot delavci v alpskih in rejskih deželah.

Vjeti italijanski častniki po večini nemško sploh ne razumejo, pač pa govori vsak francosko in mnogi tudi angleško. Pravijo, da so se od izbruha svetovne vojne sem pripeljali Italijani na svoje

verolomstvo tudi s pridnim učenjem slovensčine in hrvaščine, da bi mogli občevati s prebivalstvom okupiranega ozemlja. Dosedaj pa še te prilike niso mnogo imeli.

Hrano imajo vojni vjetniki isto kakor naši vojaki. Marsikateri pač pogreša svoje ljube makarone.

Vsak dan se odpirajo in zapirajo vrata na Gradu. Krdelo za krdelom odhaja dalje proti severu (zdi se, da s prav otožnimi mislimi) krdelo za krdelom prihaja z bojišča. Grad ni nikdar prazen.

Pred kratkim smo videli na kolodvoru značilen prizor. Oddelek ruskih vjetnikov je stal tam, da odide na neko delo. V tem hipu je prispel vlak z italijanskimi vjetniki. Rusi so se spogledovali in škodoželjno muzali "Italijanci!", Lahi pa so radovedno in sramežljivo obenem zrl na svoje zaveznike. Morda je bilo to prvo srečanje ruskih in italijanskih zaveznikov čet na avstrijskih tleh.

NAJSTRAŠNEJŠE LETO ZGODOVINE.

"Nationaltidende" v Kodanju je napisala sledeče vrste ob obletnici vojne: Nemčija je priborila veliko zmag, a gigantski boji še trajajo in pridružitev Italije

trospozarumu dokazuje, da so vse, kakor koncem majnika v Rimu verovali na končno zmago velesil trospozarumu. V nekem trenutku so se bali v Parizu, da prične Rusija omahovati in niso več popolnoma zaupali francosko-rusko-angleški izjavi s 5. septembra, ki obvezuje tri velesile, da ne sklene nobenega posebnega miru. Zdej ne kaže nič na to, da se mir, ki ga želi papež, sklene v dogledni bodočnosti. L. 1870. do 1871. je bilo strašno leto za Francijo, leto 1914.—1915. je strašno za Evropo, strašno, pač najbolj strašno, kar jih pozna svetovna zgodovina. Izgube vojskujočih se držav štejejo na milijone. Beseda "bankerot Evrope" ni več prazna beseda strahu.

Vse kulturno delo počiva. — Evropa ne živi več v znamenju prometa, sovraštvo in ljutost, ki ju je povzročila svetovna vojna, sta tako močni, da ne more nihče umevati, kako naj bi se zopet obnovile redne mednarodne razmere. Tako se končava strašno leto, velikovojno leto. Nihče ne ve, če drugo vojno leto, ki se prične jutri, prinese konec strašnih žrtve na krvi in na denarju, ki grozi Evropo za nedogleden čas popolnoma oslabiti.

"AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR" ZA LETO 1916

bo gotov za odpošiljanje te dni. Koledar je vezan v trde platnice, šteje 240 strani (naznanilo v zadnjem "Proletarcu", da ima 224 strani, je bila pomota) in ima sledečo vsebino:

SPISI. Koledar za leto 1916. — Stoletna pratika. — Splošen kalendar in zbirka raznih podatkov (Naše osolinje. Zemlja in luna. Stanje planetov 1916. Volilni koledar. Časovna razlika. Množičvena tabela. Časovna mera. Mere v Zedinjenih državah. Razlika med ameriško in evropsko metriško mero. Nepismenost v Zedinjenih državah. Obrestna tabela. Slovensko prebivalstvo v Zedinjenih državah. Največje stvari na svetu. Smrtna kazen v Zedinjenih državah. Monroe-doktrina. Ženitveni zakoni in razporoka. Kako so poklici razdeljeni v Zedinjenih državah. Dravljska pravica. Naturalizacijski zakon. Koliko je civilnih zveznih vslužbencev. Kolonije Zedinjenih držav. Kanada in Mehika. Republike v južni in centralni Ameriki. Vladni sistem v Zedinjenih državah. Proglas neodvisnosti. Ustava Zedinjenih držav. Kako je bila ustava z dodatki sprejeta. — Letni pregled. — Ivan Molek: Čemu si rodila sina? (v verzih). — John Reed: Hči revolucije. — Velikani iz davne dobe. — Jože Ambrožič: V krvi. — Ivan Molek: Svoboda (v verzih). — Etbjn Kristan: Jan Hus. — Filip Godina: Kako je v Alaski. — Jože Zavertnik: Hlapec? — O duhovih. — Jože Ambrožič: Eden izmed mnogih. — Ivan Molek: Opornice (v verzih). — Kronani norci. — Ellin-Pelin: Na onem svetu. — Pravljica o Evinem jabolku. — Ivan Molek: Kaj bo po vojni. — Etbjn Kristan: Izkušnjava. — M. Arčibašev: Revolucionar. — Jože Zavertnik: Oko postave. — Socialistično gibanje slovenskih delavcev v Ameriki. — Frank Petrič: Poglavje o organizaciji. — Theodore Cvetkov: Zakaj se boje ljudje teme. — Howard Moore: Ostanke barbarizma v civiliziranih ljudeh. — Odlomki. — Ščegetalke. — Oglasi.

SLIKE. Uvodna slika v dveh barvah. — Planet Saturn. — Če bi se sovražnika zmenila. — Stolp biserjev na razstavi v San Franciscu. — Prekucnenji parnik Eastland. — Mladi Rockefeller. — Stari Rockefeller. — John R. Walsh. — John R. Lawson. — Usmrčenje "nezvestih" v Mehiki. — Mrlič na bojnem polju. — Prizor iz francoske bojišča. — Kruppov najnovejši mortar. — Kmet koplje grob padlim vojakom v Galičiji. — Nemška vojaška kuhinja. — "Civilni bojevniki" v Belgiji čakajo na smrt. — Otroci v Nemčiji se vežbajo za klanje. — Militaristični duh med otroci na Japonskem. — Ruski vojni ujetniki v Nemčiji. — Instrukcija žensk za sprevidniško službo na Nemškem. — Francoske čete na pohodu. — Roza Luksenburg. — Karl Liebknecht. — Stavkajoči premogarji na Angleškem. — Čemu si rodila sina? — Dinozaur "Corythosaurus". — Lobanja dinosaura "Corythosaurus". — Kristus in šrapneli. — Jan Hus. — Kajzerjev grad v Prusiji. — Jan Hus na grmadi. — Vožnja s psi v Alaski. — Prizor iz štrajka v Bayonne. — Žrtve prekucnenega parnika Eastlanda. — Kako so vlekli utopljenice iz Eastlanda. — Dolina bakrenih rudnikov v Bingham Canyonu, Utah. — Brezplačna vožnja za delom na farme. — Prizor z rusko avstrijskega bojišča. — Ruska carinja in carjevič, pokazujoča sledove bolezni. — Charlotta, blazna "mehiška cesarica". — Babilonska tablica s pravljico o prvem grehu. — Dva francoska vojaka — in samo dve roki. — Slov. soc. klub v Clevelandu, O. — Slov. soc. klub v Canonsburgu, Pa. — Slov. soc. klub v Dunlo, Pa. — Slov. soc. klub v Syganu, Pa. — Jugoslov. soc. skupina v Huntingtonu, Ark. — Slov. soc. klub v Franklinu, Kans. — Slov. soc. klub v Clintonu, Ind. — Slov. soc. klub v Dunkirku, Kans. — Slov. soc. klub v Jenny Lindu, Ark. — Slov. soc. klub v Rock Springsu, Wyo. — Slov. soc. klub v Superioru, Wyo. — Slov. soc. klub v Kenoshi, Wis. — Franciška Tratnik. — Josip Dernač. — Ernest Unterermann. — Ralph Korngold. — May-Wood Simons. — Chas. Ed. Russell. — Mm. E. Rodriguez. — John C. Kennedy.

Skupaj 64 SLIK. ZEMLJEVIDNI OBRAZCI. Bojni pas v Belgiji in Franciji. — Rusko-nemško-avstrijski bojni pas. — Avstrijsko-italijanski bojni pas.

CENA 40 CENTOV s poštino vred za vse kraje Zedinjenih držav.

Koledar je letos pet centov dražji, ZATO PA IMA 48 STRANI VEČ. Noben slovenski delavec bi ne smel biti brez te zanimive in koristne knjige. Naročite ga še danes. Naročila sprejema

PROLETAREC, 4008 W. 31. ST., CHICAGO, ILL.

URADA GL. TAJNIKA A.S.B.P.D. Spremembe pri krajevnih društvih v mesecu avgustu 1915.

Pristopili člani: K dr. št. 20. Josef Laknar cr. 2066. Zopet sprejeti član(ice): K dr. št. 3. Mihael in Marjeta Stel. K dr. št. 9. Valentin Pirnar, Frank Berk, Anton Bartol, Jacob Podlesnik, Ignac Sluga, Frank in Mary Potrpin. K dr. št. 14. Jernej Stucin, John in Mary Jurkovek, Louis in Ivana Enoch, Katarina Miheve. K dr. št. 16. John Prašnikar, Vinc. Katarina Novak, Louis Koblar, Ferdinand Shedenik. K dr. št. 17. Math in Urša Pershe. K dr. št. 19. Urban Mesik. K dr. št. 20. Frank Seme.

Suspendirani član(ice): Pri dr. št. 3. Anton Wesovisek in Jos. Reponssek. Pri dr. št. 9. Mihael Skalet, Martin Ana Kerne. Drugi mesec: Frank in Alojzija Tome. Pri dr. št. 11. Frank Močnik, Anton Kensek, Frank in Terezija Parkel, Frank Leban, Frank in Terezija Lepej. Pri dr. št. 13. Jos. Smuk. Drugi mesec: John Trpine in Joe Jeglič. Pri dr. št. 16. Ciril in Mary Šmarda, Tomaž in Terezija Škrbinek, Frank in Julija Slamnik, John in Mary Tomasek. Drugi mesec: Jos. in Jera Levstik. Pri dr. št. 17. Jacob in Petronele Se. Frank in Ivana Kastelje. Pri dr. št. 18. Mihael Kluevšek. Pri dr. št. 19. Ignac Košak. Drugi mesec: John Božič. Pri dr. št. 20. John Gačnik. Drugi mesec: Frank Auman. Pri dr. št. 22. Georg Werholz in John Manfred.

Izobčeni član(ice): Od dr. št. 9. Louis Brate, John in Mary Sluga. Od dr. št. 11. Kristof Klopčič, Frank Zdobanji, Frank Kučar, Karl in Jera Starina. Od dr. št. 14. Louis in Helena Sever. Od dr. št. 16. Andrej in Terezija Dernešek. Od dr. št. 18. Mihael Zore in Blaž Kaler. Od dr. št. 19. Frank Zagar. Od dr. št. 22. Jos. Hauptman.

PRIMERJAVA PŠENIČNIH CEN.

V vlogi, ki jo je podalo nižje avstrijsko obrtno društvo ministru za notranje stvari, se nahaja tudi naslednja primerjava pšeninih cen. Koncem leta 1914. so znašale cene za 100 kg

Table with 3 columns: Location, Price (K), Price (fr). Rows: Dunaju (moke 67.85, pšenice 43.55), Berlinu (K 47.02, K 47.02), v Švici (fr. 43.50, fr. 43.50)

Poleg tega omenja vloga, da morajo kljub temu, da je Avstrija kmetijska država, plačevati vendar najvažnejše živilo za 25 do 45 odstotkov dražje nego ga plačujejo v Nemčiji. Švica mora 90 odstotkov žita, ki ga rabi, uvažati iz inozemstva, ker ga sama pridelata le deset dohodkov, vendar ima ta dežela najboljši in največnejši kruh.

Vzrok temu dejstvu je, da so v Švici še o pravem času uvoz žita podražili. Ker se je tudi Avstrija odločila, da odtegne oskrbovanje s kruhom zasebni špekulaciji in zaseže žetev, bodo morebiti tudi tam doživeli, da jim ne bo treba kruh dražje plačevati kakor v Nemčiji.

To pa ne velja le za žito in moko, marveč tudi za mnoga druga živila. Zakaj so cene za raznovrstno sočivje in zelenjavo tako visoke? Za primer navedimo črno redkev, ki je podzemeljski pridelek in ga vojna prav nič ne zadeva, pa je 100 do 150 odstotkov dražja kakor lani. O fižolu, leči, grahu bi mogli v opravično navajati, da se porablja v velikih množinah za čete, to pa ne velja za redkev; zakaj torej podražitev? Le oduševstvo s cenami je temu krivo. Ta primera je le malenkostna, zakaj tudi vsi drugi pridelki in izdelki in blago

benci le v službenem jeziku. Kdor bi drugače postopal, naj se najstrože kaznuje...

Mi se ne čudimo. Od začetka vojne smo trdili, da so vse tiste sladke besede, da bodo avstrijski narodi naplačani za velike žrtve, ki jih sedaj doprinašajo, le larifari. Upozarjali smo tudi na to, da prihaja Avstrija od dne do dne bolj pod vpliv in komando Nemčije. Da so Nemci rešili Avstrijo ruske invazije, bo Dunaj še dostikrat slišal iz Berlina. In ta odredba železniškega ministrstva je le nov dokaz berlinske moči v Avstriji.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in izdajatelj:

Jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, Illinois.

Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo leto, \$1.00 za pol leta. Za Evropo \$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta.

Oglasi po dogovoru. Pri spremembi bivališča je poleg novega naznaniti tudi stari naslov.

Glasilo slovenske organizacije Jugosl. socialistične zveze v Ameriki.

Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja lista in drugih nerednosti, je pošiljati predsedniku družbe

Fr. Podlipcu, 5039 W. 25. Pl. Cicero, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by

South Slavic Workmen's Publishing Company Chicago, Illinois.

Subscription rates: United States and Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half year. Foreign countries \$2.50 a year, \$1.25 for half year.

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

4008 W. 31. STREET, CHICAGO, ILLINOIS

LABOR DAY.

Tudi to je minilo.

Prišel je ameriški "praznik dela," letos dne 6. septembra, in minil je. Lahko pa se pravi, da ni zapustil v delavskem življenju in mišljenju niti trohice več sledu kakor katerikoli praznik, ustanovljen od države ali pa od kakšne cerkve.

Kaj pomeni Labor Day? Ta dan se ne dela. Če dopušča vreme, se gre kam na izlet, žogo bit, ribe lovit, morda tudi kakšnega "mačka" za drugi dan kupit... s tem je pa tudi večinoma vse opravljeno.

Kakšna razlika je med tem in med praznovanjem prvega maja? Ali Labor Day je določila vlada, prvi majnik si je izbralo delavstvo samo. Zavednemu proletarcu pove to vse, in nič se ne bo čudil razliki.

Celo način praznovanja zapovedanega praznika dela se je tekem let popolnoma izpremenil, in sicer ne tako, da bi bil postal pomembnejši, ampak narobe. Vse je sploh, in če ne bi praznik imel svojega imena, ga skoraj nikjer ne bi bilo mogoče ločiti od predidne nedelje. Večini je bila po Ameriki ta dan delavska parada zlasti po večjih mestih; zdaj odpada tudi to, in če se tupatam pravi, da se opušta zaradi slabih časov, je to večinoma pretveza, če pa je kaj resnice na tem, je ravno to najslabše izpričevalo za parado in njen pomen. Glavni vzrok je pač ta, da prevladuje že skoro povsod občutek, da so te parade prazne in brez smisla. Delavske so bile le toliko, da so marširali delavci, sicer pa so bile le navadne kopije raznovrstnih drugih parad, ki se prirejajo enako tjavendan. Povedali niso tako obhodni ničesar; le da so zabavali buržvazijo, ki jih je prihajala gledat, kakor vsak spektakel. Delavci so oblekli svojo najboljšo obleko, po velikih mestih so posamezne industrije dekorirale vozove in kazale na njih bodisi izdelke, stroje ali kaj podobnega, potrebne predmete so dajali podjetniki sami na razpolago in so prihajali na ta način do cenene reklame, in sploh se je vse vršilo v znamenju sloge med delom in kapitalom.

Bile so parade za oči in za ušesa. Najmanjši obhod dne 1. maja ima več pomena, ker je njegov značaj demonstrativen. Tam se izraža milost vladajočih krogov, tukaj pa volja delavstva. Na Labor Day govori delavecem vse: To vam dajemo! Prvega maja kaže vse: To smo si priborili.

Drugače pa ne more biti, in razlika je jasna vsakomur, kdor se spominja, kako različno sta nastala oba praznika. Delavsko gibanje ima tudi v Ameriki precej staro zgodovino, in čeprav je danes v unijah večinoma zelo konzervativno, so bili vendar časi, ko je imelo dokaj revolucionarno barvo. Tudi parade so delavci prirejali v takih časih, pa niso bile tako lepo aranžirane, ampak tudi ne tako poveljne, kakor dandanes na prvi ponedeljek septembra. Hude križe so večkrat pehale delavce v veliko bedo, in tedaj so se slišale zahteve iz delavskih ust. Več kakor enkrat je lomil gospodujoče mogotece strah pred delavstvom, in

iz tega strahu se je porodil Labor Day, ki naj bi služil kakor ventil, skozi katerega bi uhajala delavska nezadovoljnost.

Tak obhod je bil n. pr. leta 1881. v New Yorku. Priredilo ga je društvo Knights of Labor in udeležilo se ga je okrog 20,000 delavcev, kar je bilo za tedanje čase in razmere res veliko število. Newyorška buržvazija se takrat ni zbirala na peti aveniji, da bi si napasla oči, temveč je trepetala in povsod je vladal strah pred revolucijo.

Potem je leta 1888. ameriški delavski kongres v St. Louis sklenil, da naj se vsako leto praznuje 1. majnik, leto dni pozneje pa je mednarodni socialistični kongres v Parizu napravil iz njega svetovnega delavski praznik.

Ameriški kapitalizem pa je ugrabil, kako bi ocepil tukajšnje delavstvo od mednarodne zveze in ogledal njegovo moč, katere se je čimdalje bolj plašil. V newyorški legislaturi je bil vložen predlog, da naj se določi prvi ponedeljek meseca septembra za praznik dela. Predlog je bil sprejet, in kapitalizem se je zdel tako praktičen, da je kmalu sledilo trideset držav newyorškemu zgledu, dokler ni naposled kongres v Washingtonu leta 1894. razglasil Labor Day za nacionalen praznik. Bil je torej dovoljen, delavcem darovan dan, in o demonstraciji za kakšne delavske zahteve in pravice ni bilo več govora. Sicer je bilo to izrečeno tudi v kongresovem sklepu, ki je dejal, da naj se tega dne podjetniki in delavci združijo ter posvetujejo o svojih skupnih interesih.

Nasprotje med delom in kapitalom, nasprotje med interesi razredov je hotel ta sklep izbrisati, pa na njegovo mesto postaviti solidarnost izkoriščevalcev in izkoriščanih.

Če razume delavec, da je taka solidarnost nemogoča, mora tudi razumeti, da je bil Labor Day ličersko darilo, namenjeno, da zatere revolucionarnega duha med ameriškim delavstvom. Svoj namen so pa kapitalisti dosegli vsaj za nekaj časa: zakonitim praznikom so razdrli demonstracijo, pa jo izpremenili v — parado.

Brezposelnost je zlasti lani v mnogih krajih preprečila tudi te parade. Za mislečega delavca pa ne more biti hušje obsodbe takih prirediteljev. Saj bi morala dati ravno brezposelnost delavskim voditeljem povod, da bi poklicali armade svojih trepih tovarišev na cesto in jih peljali po mestih, da pokažejo laž o prosperiteti in ljudski blaginji ter demonstrirajo resnični, bedni položaj. Tak obhod bi glasno govoril, tudi če se ne bi izpregovorila nobena beseda.

Ali to kajpada ne bi mogla biti "lepa parada." Kajti brezposelnost delavci ne morejo marširati v novih nedeljskih oblekah in sestavljati poetično slikovitih alegoričnih skupin. Tudi jim ni zabava poslušati bando, ki igra pred njimi patriotične koračnice in gledati kapelnika, ki se producira kakor žongler, premetajoč svojo palico. Brezposelni delavci so sami po sebi demonstracija; te pa ne sme biti na Labor Day, ki so ga kapitalisti milostivo posvetili proletariatu.

Labor Day je simboliziral dosežanje mišljenja ameriškega delavstva. Propadajoče zanimanje za ta praznik in odvrčanje od praznih parad pa kaže, da se vrši preobrat med tem delavstvom in se njegova pohlevnost razpuhteva.

Čim hitreje in energičneje se izvrši ta preobrat, tem bolje bo za delavstvo te dežele. Prej ali slej se mora zgoditi, kajti tudi najponižnejši proletarec mora naposled spoznati, da so kapitalisti radi dali delavcem en dan v letu, da jim pa nočejo dati pošten plač, razumnega delovnega časa in pravičnih delavskih zakonov. Spoznati mora, da ni tisto, kar dajejo kapitalisti svojevoljno, nič vredno, tisto, kar bi bilo kaj vredno, se pa ne dobi brez boja.

Kadar bo to spoznanje splošno, postane Labor Day še bolj nezanimiv in nedelavski praznik, namesto njega se pa zablešči sijaj prvega majnika. Tedaj pa bodo delavci v proletarski zvezi vsega sveta tako močni, da ne bodo potrebovali nikakršnega dovoljene praznika in ne bodo vpraševali za darila kapitalistov, ampak si bodo priborili svojo pravico.

Nekoliko jasnosti.

Pređen se je pop Velimirovič, ki spada v Srbiji med prav majhne luči, tako da so jo "Radničke Novine" že skoro upihile, medtem ko je v Ameriki avanziral kar do "največjega Jugoslavana", odpeljal nazaj čez lužo, so napravili še v New Yorku shod. Na vabilih je bil tudi predsednik Slovenske Lige, gosp. Frank Sakser, naznanjen za govornika. Ali dasi je objavljati to vabilo tudi njegov list "Glas Naroda", je vendar takoreč zadnjo uro odpovedal.

Napaden je bil od dveh strani. Z ene ga je prijel "Srbobran", kakor smo že zadnjič poročali, z druge pa duluthski "Narodni Vestnik", ki ga označuje za — Nemeč. Mimogrede rečeno razglašala N. V. nekoliko nevarno teorijo, učeč, da Sakser ne more biti Slovenec, ker ni bil nikdar avstrijski državljan. Potemtakem ne bi bil sin slovenskih staršev, ki je rojen v Ameriki, na noben način Slovenec.

Če bi bili mi ligaši, bi se nam vseeno zdelo, da bi bil predsednik bolje storil, ako bi bil šel na shod in tam zastopal stališče Lige. Tako pa naj si njegova organizacija sama beli glavo s tem.

Gosp. Sakser torej ni šel na shod, zato pa je njegov list objavil nekoliko kritike, osredotočene v sledečem članku, objavljenem pod naslovom "Jasno povedano":

"Na nedeljskem zborovanju Jugoslovancov v "Amsterdam Opera House" je profesor Pupin, ki je obenem tudi kraljevi srbski konzul v New Yorku, jasno povedal, da si Jugoslovansko državo predstavlja kot federativno kraljevstvo ali monarhio sploh. Celih pet mesecev je bilo treba ugibati in čakati, da se je nam jasno povedalo, da gre vsa borba, pehanje in vpitje po svobodi za monarhijo. Mi Slovenci smo se že preje izrekli proti taki nameri, ker v njej ne vidimo nikake rešitve.

Vedeli smo pa tudi, da se z nami mešetari kakor s živino na semnju.

Prvo mešetarenje za prodajo Slovencev v Primorju je pričela Nemčija, ko je na Avstrijo pritiskala, da odstopi Italiji Trident in nekaj Primorja, samo da bi Italija ostala nevtralna.

Drugo mešetarenje pa se je z nami vršilo v Londonu, Parizu, Petrogradu in v Srbiji.

Pri tem mešetarenju se je nas Slovence naravnost zatajilo, kakor da ne bi prebivali v Primorju. Obetalo se je Italiji, za slučaj, da stopi v vojno, ne le goriške Slovence, ampak tudi Trst in del Dalmacije.

Ker so bile te obljube Italiji bolj povšeč, so se pričele sline cediti. V Rimu so si napravili zemljevid in na njem je zašrtano bodoče italijansko kraljevstvo notri do Logatea in deloma Primorje in del Dalmacije.

Seveda se zemljevidi laglje rišejo, nego pa taka zemlja pridobi in podjarmi. Zato hode pa še preteklo zelo mnogo vode po Soči in Savi predno bodo nas ugrabili Italijani.

Na naše ozemlje nimajo Italijani niti Nemeč nikakega zgodovinskega prava, a dandanes se nihče ne ozira na pravo narodov, — ampak vse vojskujoče države so mnenja: "Dem Sieger die Beute," ali po naše: Zmagovalcu gre plen!

Sedaj se jasno prikazuje, da je bila balkanska federacija le zgolj sen. Ogledimo si Balkan le malo bližje. Bolgari se ne zmenijo za vojno, pridobiti hočejo brez napore pokrajine, mešetarijo celo s svojim najkrunim sovražnikom — s Turčijo in to na škodo sosedov. Rumunska je Italiji svečano obetala, da poseže v boj, ako Italija prične krvavi pleš, a sedaj je je pustila na cedilu in se pustila od nemških diplomatov pregovoriti, da ostane nevtralna, čena pa je Besarabija.

Z Grško so mešetarili Nemeč in Avstriji na eni strani, na drugi pa Angleži, Francozi in Rusi. — Vsakdo ji je več obetal, a tudi se ne gane.

Rumunska, Bolgarska in Grška bi že posegli v boj, ako bi zagotovo vedele, da zmagajo zavezniki, ker pa nimajo tega dokaza, pa raje čakajo na obljube Nemčije in Avstrije, češ, nekaj bode že, ako ne veliko pa vsaj malo.

Povedati pa moramo tudi, da so kralji Grške Rumunske, Bolgarske — nemški principi in to pove vse v sedanjem času. Ako bi balkanski narodi že pred desetimi leti, ali še preje zapodili te kraljiče nazaj v rajh in si ustanovili republikansko federacijo, bi bil sedanji položaj ves drugačen, — najbrže bi celo ne prišlo do svetovne vojne, kjer morajo zaradi par kronanih glav prelivati narodi svojo kri in tem narodom so poteptana rodovitna

polja in vgonobljene rojstne hiše. Iz cvetočih naselbin so nastali griči razvalin, na milijone krepkih mož in mladeničev je postalo žrtev prezgodnje smrti in na milijone je pohabljenih, samo da se monarhije razširjajo in pridobe več podanikov.

Oporekal nam bode kdo, da je za federativno republiko treba bolj izobraženega naroda, a mi mu v tem slučaju pokažemo na Švico. Ali so bili Švicarji pred več nego pet sto leti bolj izobraženi, nego so balkanski narodi sedaj? Edino kar je bilo v njih sreih, je bila sloga in zavest; žrtve so bile velike, toda nastala je zlata svoboda v državi, v kateri govorijo tri jezike, nemški, francoski, in italijanski. Nikdar ne pride kakemu Švicarju na misel, da bi trdil, da je Nemeč, Francoz ali Italijan, ampak vedno pravi, da je Švicar in potem še le pove ali francoskega, italijanskega ali nemškega dela. Toda tak duh še ne veje na Balkanu. Vsak narod drži svojo staro tradicijo in meni, da brez kneza, cara ali kralja mu ni obstanka. Ti knezi, cari in kralji se pa med seboj rujejo, čegavo kraljevstvo bode večje in se niti ne zmenijo za žrtve naroda.

Dokler hode prevladovalo mišljenje na Balkanu in tudi pri izobraženih gospodih, ki uživajo svobodo v tej deželi, da morajo tam doli vladati vladarji, tako dolgo ne bode še svobode zlate, ker to je najti le v federativni republici.

Vsi ti vladarji v svoji trmoglavosti pa le spravljajo vodo na nemški mlin. Nemški Mihel se pa tem narodom smeje, ker so tako neodložni in zaljubljeni v svoje kralje."

"Glas Naroda" se vsekakor razvija, in če bi človek vedel, da pojde razvoj konsekventno v tej smeri dalje, bi bil zadovoljen. Ali pri listu, ki je še pred kratkim objavljala Goričarjeve earistične članke o "moči in velikosti Rusije," ne ve človek nikdar, pri čem da je. Vendar vsaj za danes resnici na ljubo radi konstatiramo, da se je razvil vsaj do republikanskega mišljenja. In glede na Balkan zagovarja danes tisto, za kar so se doslej borili edino balkanski socialisti.

"Gl. Naroda" se je nekoliko zmotil s trditvijo, da "smo se mi Slovenci že prej izrekli proti monarhiji." Motiti se je po starem pregovoru človeško; ali v takih rečeh je treba vendar nekoliko več točnosti. Od začetka so se edini socialisti izrekli proti monarhiji, pa so bili zato preklinjani in izobčeni iz naroda. Zdaj je tudi "Gl. N." republikanski. Ali držimo se resnice: To tudi še ni vse slovenski narod; to niso še niti vsi Slovenci v Ameriki. Klerikaleci n. pr. so francožefovci, Trošt in tisti ki brenkajo z njim, so karadžorčevci in bi bili eventualno tudi obrenovičevci.

Niti o Ligi ne ve človek, na kakšnem stališču da stoji, dokler ni v tem oziru nobene njene veljavne izjave, njeni listi pa pišejo vsak po svoje.

"Gl. N." pravi, da je bilo treba pet mesecev ugibati in čakati na pojasnilo. Tudi to se nam zdi, da je zmeta. Nam je bilo tisti dan vse jasno, ko je bila sprejeta lasallska resolucija, v kateri je bilo popolnoma razloženo povedano, da se pehajo Potočnjaki, Grškoviči, Biankiniji itd. za povečanje sedanje, torej monarhične Srbije — brez Črnogore! Zakaj tudi v Cetinju gospodari in molze narod "dinastija"...

Se en stavek v članku "Gl. N." zasluži pozornost. Tisti, ki pravi, da se dandanes nihče ne ozira na pravice narodov, ampak da so vse vojskujoče države mnenja "Dem Sieger die Beute!" S te trditvijo prihaja Gl. N. več kakor pet mesecev za nami; kajti davno preden je bil zbor v Chicagu, že ko je Potočnjak objavljala svoj bombastično zlagani razglas, da se bojuje krvolok na ruskem prestolu za našo svobodo, smo protestirali proti temu sleparstvu. Gl. N. je potreboval veliko časa, preden je prišel tudi on do tega spoznanja, da je tudi zaveznikom toliko za nas kakor za lanske sneg, in da se bojujejo za vse drugačne interese. Davno smo že povedali, da se bojujejo za moč svojih vlad, za interese svojega kapitalizma, za trge, za gospodarsko hegemonijo.

Mi tudi ne verjamemo, da je v federativni republici že "svoboda zlata." Zgleda imamo v Ameriki. Res pa je, da je republika vsaj za korak bližja svobodi kakor monarhiji, in zlasti kadar se snujejo nove države, je smrten greh, če se građe na monarhični podlagi.

Skoraj bi se človek tolažil s tem, da je kričeci reševalci narodov itak ne ustanove.

Brezposelnost bo odpravila.

Letos sicer v velikem delu Amerike sploh se ni bilo poletja; a vendar je, pred koledarjem dovoljenjem, že jesen tukaj, in na cinkrat bo potrkala zima na vrata, pa ne bo čakala, da se ji reče, naj vstopi.

Leto dni je zopet minilo, davno obljubovana prosperiteta pa še ne odda svoje vizitice. Še vedno hodijo brez posla ljudje po veliki deželi, ki so bili že zadnjo zimo brezposelni. In kakor ponavadi je tudi letos po vseh znamenjih pričakovati, da bo v najslabšem času največja brezposelnost.

Vlada, države in občine so zopet pozabile na take reči, kajti spomladi utihnejo glasnejši klici brezposelnih, policisti nimajo več prilike, da bi tolkli s svojimi koli po njih glavah in konfiscirali zastave z besedami iz svetega pisma. Kadar mine splošna pozornost,

splahne tudi zanimanje odločnih faktorjev.

Vendar pa se najdejo še tupatam ljudje, ki niso tako brezbržni, in jim sega žalostna usoda pred oči sobratov in sester v srce.

Predstojnica mestnega oddelka za javno blaginjo v Chicago, Mrs. Louise Osborne Rowe je taka blaga duša, ki hoče za to zimo preprečiti brezposelnost v velikem mestu. Najti hoče zasnova za tiste, ki tavajo brez upa na delo po chikaških ulicah.

Način predstojnične pomoči je precej enostaven. In enostavne metode imajo nekaj simpatičnega na sebi. Velike zapletenosti so vedno nekoliko sumljive. Bojimo se le, da je način uradne dame malo preveč enostaven.

Predvsem hoče Mrs. Osborne Rowe sestaviti popis brezposelnih. To je seveda dobro. Da se more izvršiti, se mora vsak brezposelnim oglašiti na najbližji policijski postaji. Mesto je dalo prostor v State Building na Fifth Ave. in

Randolf St. na razpolago, da bo tam posredovalnica za delo. Dan še ni določen, pravijo pa, da se to izvede nekako koncem meseca.

Toda sedaj prihaja nekaj čudnega. Kdor se oglašil, mora povedati svoje ime, svoj navadni posel, in pa — predložiti priporočilo svojega delodajalca. Uradniki preiskovalnega urada se pa potem prepričajo, če so navedbe resnične.

Ne vemo, če pozna ta gospa kaj delavskega življenje. Usojamo se pa dvomiti, kajti če bi vedela, kakšno je razmerje med delodajalcem in delavcem, se nam skoraj ne zdi mogoče, da bi ji mogla priti na misel taka zahteva, kakršno je sprožila. Nemara misli, da so delodajalci v vsakem slučaju vtelesna pravičnost. Da bi kakšen gospodar svojemu bivšemu delavcu dal slabo priporočilo, ker ima piko nanj, smatra ta dama najbrže za nemogoče. Ali take reči se zgode, posebno lahko organizirane delavcu, če potrebuje izpri-

čevalo od sovražnika unij in socialistima.

Mrs. Osborne Rowe najbrže trdi ne ve, da so v Ameriki podjetja, v katerih gospodar sploh ne pozna svojih delavcev, ker ne prihaja z njimi v dotiko. Tisti mali predpostavljani, ki občujejo z njim, pa niso nič manj, ampak nemara še bolj maščevanja željni ljudje, kakor večasi podjetniki sami. Izpričevalo, ki ga zahteva Mrs. Osborne Rowe, bo odvisno od takih ljudi. Ali si ne more gospa predstojnica prav nič misliti, kakšne krivice tedaj lahko napravi človeške strasti?

Nam pa sploh ne gre v glavo, čemu naj bi bilo tako izpričevalo potrebno. Kaj je treba mnenja nekdanjega podjetnika, kadar išče delavce dela? Ako delavec ne bo sposoben za tisto delo, katero mu hočejo mestni "dobrotniki" posredovati, je itak gotovo, da ga podjetnik ne bo obdržal. Torej je vsa ta akcija le tedaj razumljiva, če hočejo z njo služiti podjetnikom, ne pa delavcem. In res izgleda tako, da hočejo porabiti prevečano brezposelnost za to, da pribavijo podjetnikom delavce za čim nižjo plačo.

Ali brezposelnost se sploh ne odpravi s samimi posredovalnicami dela. Saj tekajo delavci v svojih stiskah itak od tovarne do tovarne, da bi iztaknili, kje se potrebuje kakšna roka. Veliko važnejše je to, da se pomnoži delo, in za to bi morale skrbeti vse javne institucije od vlade pa do občine. A na tem polju niso nikjer po Ameriki ničesar storili, zato se tudi načrtu Mrs. Osborne ne more priznati nobena važnost.

Trempom hoče dobrotljiva darila priskrbeti dela v mestni delavnici. Tam naj sekajo drva, zato pa dobe pravico spat v mestnem prenočišču.

Kakor je videti, imajo take važna, globoka vprašanja v Chicagu reševalce, ki nimajo o socialnih problemih niti najmanjšega pojma. V uradih sede, pa mislijo, da velja tista nemška: "Wenn Gott gibt ein Amt, dem gibt er auch den Verstand" — komur da Bog daje urad, mu da tudi pamet. Vidimo pa, da je v uradih mnogo, mnogim ljudem brez potrebne pameti.

Utrinki.

Srbsko vojno poveljništvo je postavilo izdajanje našega bratskega lista "Radničke Novine," ki se je ob izbruhu vojne preselilo iz Beograda v Niš. To se je bilo zgodilo zato, ker se je socialistični dnevnik kritiziral generalni štab.

Karadžorčevičevi agitatorji pripovedujejo, da je v Srbiji svoboda doma. Da, za Petra in njegove "junaške" potomce. Narod je pa tako svoboden, kakor v sedanjih državah sploh. Molčati sme, kakor se mu ljubi. Tudi neizrečene misli se mu ne konfiscirajo, ker še nimajo aparata, s katerim bi jih mogli kontrolirati. Če pa odpre usta, da izgovori kakšno po svoji glavi, pa pravi komandant: Kuš! — pravi tako kakor v Avstriji ali pa na Ruskem.

Ruski car je osebno prevzel vohovno poveljništvo armade. Za rusko armado je edina tolažba tem, da so carji in kralji povsod le za parado komandanti. Kajti če bi Mjklavčeva ženjalnost res vodila ruske polke, bi si zadnji avstrijski generalček lahko pridobil vojaško slavo.

V državi New South Wales so veliki peki uganjali pravo odruštvo s kruhom. To velja večinoma po svetu za privatno pravico privatnih kapitalistov. Tam doli pri onih divjakih je drugače. Tam je vstala država, pa je ustanovila — državno pekarno. Pomislite, ljudje božji: Državno pekarno, da konkurira s privatnimi! Ampak to še ni vseh zločin. Ko je bilo treba začeti z obratom, je prišel generalni državni pravdnik k eksekutivi nacionalne zveze, ter je naznanil, da je vlada sklenila vpeljati in strogo varovati šesturno delovno dobo.

In delavci v teh od Boga zapuščenih krajih so menda tako zaslepljeni, da bodo pri prihodnjih volitvah zopet volili delavske kandidade, dasi je jim ponuja toliko kapitalističnih, da lahko izbirajo po imenu, po figuri in kakor jim bilo najbolj všeč.

Rezultati industrijske komisije.

(Konec.)

Korporacije.

Posameznih bogatih ljudi ni še naša doba ustvarila. Bili so, kar se piše zgodovina in najbrž tudi prej; imena nekaterih so ostala naravnost tipična, tako, kot na primer Kresus takorekoč internacionalen izraz za označenje človeka. Vendar pa se v današnji dobi v posesti posameznika kupi imetja ne morejo izkazati s pojavi modernega kapitalizma, v katerem je koncentracija kapitala redna, zakonita stvar.

Prometna sredstva.

Poročilo se obširno bavi s prometnimi sredstvi, ki služijo javnosti. Za železnice priporoča, da naj se bolj razvije postopanje z razsodišči, brzojave in telefone pa naj prevzame vlada kot dele poštnega sistema. Delavske razmere pri brzojavah in telefonskih družbah so neznosne, in pod njimi ne trpe ne telgrafisti in telefonski delavci, temveč tudi telefonistke.

Ostro prijema poročilo Pullmanovo kompanijo zaradi škandaloznih plač sprevodnikov in strežnikov v spalnih vozovih, ter izvaja, da je predsednik ravnateljskega sveta Lincoln sam priznal, da sprejema napitnine pravzaprav družba, ker plačuje ljudem komaj po \$27.50 na mesec. Tudi delovni čas je jako dolg. Razmere se poslabšajo še s tem, da ne dobe ljudje v dobi čakanja nobene odškodnine.

Poročilo priporoča: 1. Naj se sklene zakon, ki prepove dajati in sprejemati napitnine; 2. Naj se dopolni obstoječi zakon, po katerem je mogoče uravnati delovni čas za železniške uslužbence, tako da bo lahko veljal tudi za uslužbence Pullmanove družbe. Enako naj se tudi Newlandov zakon raztegne na to družbo.

Poročilo kritizira tudi Taylorjev sistem in ga obsoja.

KAPITALISTIČNE SILE.

Tretji del komisijskega poročila obsega nekatera zelo zanimiva poglavja. Sem spada vprašanje, kako se rabijo velikanska nabrana premoženja in ustanove posameznih multimilijonarjev in korporacij.

Življenje in usoda milijonov delavcev je odvisna od razmeroma pravega števila ljudi. Ne le da so v industrijah, ki jih kontrolirajo korporacije, sindikati, trusti, povsem pomanjkljive delavske razmere; široko razpredena je povrh tega tudi špijonaža, ki ima namen preprečiti organizacijo tega delavstva.

"Fundacije."

O raznovrstnih ustanovah kapitalistov pravi poročilo: "Kontrola še silno pomnožuje velikanski privatno upravljani fond za nedoločene namene, ki se označujejo z imenom "foundations." Taki vplivi se uveljavljajo z ustanavljanjem visokih šol in vseučilišč, z zakladi za umirovljenje učiteljev, s prinosi za privatne dobrodelne družbe, ter s kontrolo in pritiskom na javno časopisje."

Posebno se naglašava nevarnost Rockefellerjeve fundacije, ki se opira na sto milijonov dolarjev in je s to velikansko silo stopila na industrijsko polje.

Poročilo priporoča glede na to fundacijo sledeče: Kongres naj prisili omenjeno ustanovo, da si pridobi pooblastilo — charter — od zvezne vlade, to pa naj natančno določi namene in funkcije fundacije.

Rockefellerjeva in Carnegieva ustanova, ki znašata 250 milijonov dolarjev, ter najmanj 13,500.000 dolarjev letnih dohodkov, imata dvakrat toliko denarja kakor vlada na razpolago za tiste namene, katerim hočeta baje služiti.

Uprava Rockefellerjeve ustanove je v rokah Rockefellerjeve familije in njenih najemnikov; taktika ustanove se zatorej vjema s tisto taktiko, ki vlada v Rockefellerjevih podjetjih. Sredstva, iz katerih se sestavila ustanova in s katerimi se vzdržuje, so uveljavljeni izkoriščanja, preniknih plač,

pa tudi izsesavanja občinstva s pomočjo visokih cen blaga. Po pravici bi morale torej te ustanove pripadati narodu Zedinjenih držav.

Konfiscirajte bogastva!

Komisija se je mnogo bavila s lažni, s katerimi so šli Ivy Lee, Mackenzie King in drugi veleslužabniki kapitalistov v boj proti njenemu delu. Našim čitateljem so te reči že znane iz naših prejšnjih poročil.

Tudi kapitalističnim vplivom na vseučilišča in izobraževalne zavode je poročilo posvetilo, pa pravi, da skoraj ne more predlagati drugih ukrepov za odpomo kakor to, kar je priporočalo že v prvem delu: Da se konfiscirajo dedščine nad milijon dolarjev.

V tem oziru ima poročilo zopet prav. Dokler bo obstojal kapitalizem, bo tudi vplival na vse, kar mu je dostopno, torej tudi na šole in vseučilišča. Seveda vpliva na privatne zavode še nekoliko bolj kakor na javne: da pa pritiska tudi na te, kar le more, dokazuje najbolje sedanji boj učiteljsva v Chicagu. Šolstvo bo svobodno takrat, kadar ga bo svobodno ljudstvo imelo v svojih rokah.

Obrtna sodišča.

Kadar potrebuje delavec zaradi razmeroma najmanjših reči pomoč sodišča, naleti na največje in najneverjetnejše težave. To naglašata tudi komisija, ter priporoča, naj se ustanove posebna obrtna sodišča, ki so v Evropi pokazala, da so koristna in uspešna. Tudi industrijski komisarji v posameznih državah naj bi podpirali delavce, kadar iščejo svoje pravice.

Zakon in organizacije.

Poročilo spoznava, da imajo strokovne organizacije povsem nezadostno zakonsko obrambo in da ne najdejo pri sodiških primerne zaščite. Pogostoma se zgodi, da jim vzamejo ravno sodišča najboljše orožje: Bojkot in stavkarke straže, medtem ko se odobrava vodoravno sredstva podjetnikov, kakor črne liste, odpušcanje zaradi organizacije, uvoz stavkokazov i. t. d. Razumtega so dala sodišča podjetnikom še novo orožje v obliki sodnijskih prepovedi v roke.

Da se postavijo organizacije delavcev in podjetnikov na enako podlago, se priporoča uveljavljanje načel, ki jih obsega angleški Trades Disputes Act, po katerem imao strokovne organizacije delavcev enake pravice kakor podjetniki.

Nasilstva.

O sili pravi poročilo: "Redkokdaj, če sploh kdaj, se rabi sila spontano (iz prvotnega namena). Nasilstva izvirajo iz prepričanja, da so temeljne pravice poteptane in da ne vodijo mirne metode do cilja. Edina razlika se zdi, da je tam, kjer se opira močnejša stranka, pijana svoje moči, na silo, da bi zatrla slabjšega."

V veliki meri — pravi poročilo — je kriva porabi sile prevzetnost podjetnikov, ki odrekajo delavcem pravico, da se organizirajo, ker nočejo uvaževati opravičenih delavskih pritožb, in ker nočejo razpravljati s pooblaščenimi zastopniki delavcev.

Država.

Poročilo kritizira tudi nastopanje države napram delavcem in stavkokazom. Priporočati bi bilo, da bi ravnala država bolj pravično s stavkajočimi delavci in da se ne bi dala rabiti le za varstvo stavkokazov; kajti delavec je prepričan, da ima pravico do svojega mesta, dokler niso nasprotja poravnana. Industrijske razmere so se izpremenile, pa zahtevajo večjo zaščito stavkajočega delavca, kakor v tistih časih, ko ni mogel podjetnik tako hitro izpolniti njegovega prostora.

Komisija odločno nastopa proti državnim konstablom in pravi, da povzročajo nasilstva, ne pa da bi jih preprečili. Na vse načine se pa priporoča varstvo svobode govora in zborovanja. Za primer navaja komisija, da je dosegel policijski komisar Woods v New Yorku najboljše uspehe z liberalno zaščito svobode govora.

Potujoči delavci.

Razun sezonskih delavcev, ki imajo le ob gotovih letnih časih dela, ker je odvisno od vremenskih razmer, od mode i. t. d., je tudi mnogo delavcev, ki so skoraj vedno na potu, ker dobe v enem kraju le za razmeroma kratko dobo dela. Za take delavce je najslabše preskrbljeno; dasi so vsak čas pripravljene delati, če le dobe dela, jih navadno mečejo v en koš s tistimi trempi, ki sploh ne marajo delati.

Komisija priporoča, da naj uredi vlada za take potujoče proletarce delavske hotele in naj napravi z njimi zvezo s poštno hranilnico.

Kolonije.

Poročali smo svojčas o kričeih razmerah na Porto Rico, kjer so delavci prosili, naj pride zvezna komisija preiskati njih položaj. Čas, ki je bil komisiji določen, je potekel ob delu v deželi, preden je mogla iti tja. Pouchila se je pa o ondotnih razmerah, kolikor je bilo odtod mogoče; zaslula je tudi nekoliko prič.

Poročilo ostro kritizira ondotne razmere in priporoča kongresu, naj jih preišče — ne le na Porto Rico, ampak povsod, kjer imajo Zedinjene države svoje posesti.

DELAVSKE ORGANIZACIJE.

Naposled daje komisija tudi strokovnim organizacijam nekatere svete, ki bi po njenem mnenju pospešili interese unij in delavstva.

Poročilo priporoča, naj razširijo organizacije svoje zavarovalno in podporno delovanje; kar je doslej storjenega v tem oziru, se odobrava, razvije pa naj se iz tega še kaj večjega.

Priporoča se tudi čim tesnejša centralizacija.

Strajkov iz simpatije ne priporoča komisija, deloma jih celo graja. V tem oziru imamo drugo mnenje. Pač pa priznava poročilo, da poraja take strajke duh bratstva, katerega ni mogoče iztrebiti, dokler ne bo vladala pravičnost v industrijskem življenju.

Strinjamo se pa s stališčem komisije, ki obsoja politiko previsokih prispevkov.

Tudi omejevanje produktivnosti, ki se ne more večasi na noben način zagovarjati, in spore zaradi jurisdikcije obsoja komisija ter priporoča American Federation of Labor, naj jim napravi konec.

Da se iztrebi korupcija iz unij, priporoča komisija članom, naj se bolj brigajo za poslovanje in naj ne prepuste vsega posameznim uradnikom.

NASELJEVANJE.

O naseljevanju ima komisija zopet mnenje, s katerim se ne moremo strinjati. Misli namreč, da bi ga bilo treba omejiti in priporoča zato, da naj bi se sprejel Burnett-Dillinghamov zakon, katerega je lani Wilson vetiral, ker hoče zabraniti naselitev tistim, ki ne znajo čitati in pisati. Četudi je mnogo ugovorov opravičenih, misli vendar komisija, da bi na ta način prihajali boljši naseljenci v Ameriko, in da bi se izobrazba v Evropi dvignila.

Obenem pa priporoča državam in občinam, da naj z vladno pomočjo skrbijo, da se bodo mogli naseljenci — eventualno tudi ob delovnih urah — naučiti angleščine. Kljub nekaterim pomanjkljivostim in nasprotvom mnenja je iz tega poročila vendar razvidno, da je pravila komisija zaslužno delo — na tem polju prva v Ameriki.

Delavsko ime za sleparstvo.

Zadnji čas je bilo precej govora o novi organizaciji pod imenom "United Labor Association." Železničarska organizacija izjavlja, da tiči za tem sleparija. Nekoliko ljudi potuje po deželi in skuša dobiti denarja za oglase na programih i. t. d. Uradnik železničarske organizacije C. H. Beaumont svari ljudi z okrožnicami.

Železniška nesreča.

Pri prelazu Tennessee je trčil dne 8. sept. iz Salt Lake City v Denver vozeč osebni vlak železnice Denver in Rio Grande v tovrstni vlak. Dva železniška uslužbenca sta ubita, 48 potnikov pa poškodovanih.

BOL V HRBTU

in v straneh se hitro prežene z rabo

Severa's Gothard Oil

(Severova Gothardska Olja). Priporoča se kot krajevno zdravilo zoper

revmatizem, nevralgijo, izvinjenja, otoklajaje, otekline, otekle žleze, okorelost v sklepih, krče, bolečine in poškodbe.

Je mazilo preiskušene vrednosti.

Cena 25 in 50 centov.

Severova Pripravki so naprodaj v vseh lekarnah. Zahtevajte samo Severove. Zavrnite nadomestitve. Ako vas ne more tekmarar založiti, naročite jih od nas.

W. F. SEVERA CO., Cedar Rapids, Iowa

g. Štefan Plačko, iz Maribora, N. Y., nam je pisal sledeče: "Trpel sem vsled bolečin v hrbtu in straneh več nego pet let ter sem meel tem časom potaknjal razna zdravila toda brez uspeha. Čital sem v Vašem Almanahu o Severovem Gothardskem Olju ter sem ga preiskoval in so mi bolečine kmalu izginile. Lahko tudi rečem, da je izborno zdravilo bolečin v nogah. Priporočam ga vsem, ki trpijo vsled krajevnih bolečin."

RANE,

otiske, ureze, odprte rane, tvori, bule, opekline in ožganine se hitro zacelijo, ako se nadene

SEVERA'S Healing Ointment

(Severovo Zdravilno Mazilo). Cena 25c.

POVSEM SIGURNO

SE POŠILJA DENAR V STARI KRAJ POTOM NAŠE VNE, KER SE NIKEDAR NE PRIPETI, DA BI DENAR NE BIL PLAČAN ALI POVRNEN, TEMVEČ SE VEDNO V REDU IN PRAVI ČAS PLAČA V PRISTOJNE ROKE.

Cene

v katerih so zaračunani že vsi stroški so sledeče:

10 kron za	\$1.70	100 kron za	\$ 16.45
20	3.30	200	32.90
30	5.00	300	49.35
40	6.65	500	82.25
50	8.25	1000	163.00

Glavnica in prebitek \$600.000.00 — Hranilne uloge \$4,614,984.66

KASPAR STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVE. CHICAGO, ILLINOIS.

Ako nam pišite, pišite slovensko. — Ako pridete osebno, govorite slovensko.

Nemčija se kuja.

Amerika je imela v Nemčijo zadnje mesece nekoliko sporov. Sukali so se največ okrog ladij, ki jih je nemška mornarica potopila bodisi s svojimi podmorskimi čolni, ali pa na drug način. Deloma je šlo za ladje, ki so bile ameriška last, deloma pa za druge, na katerih so poginili ameriški državljani.

Zadnji čas je izgledalo, da bodo ti spori mirno poravnani. Nemški veleposlanik grof Bernstorff je dejal ameriški vladi, da ne bo nobena ladja več potopljena brez svara in ne da bi dobili ljudje na njej časa za rešitev. To pa je bilo glavno, kar je Amerika zahtevala. Resnični prijatelji miru so si oddahnil. Za Ameriko ni bilo nobenega povoda več, da bi gnala konflikt do nevarne krize.

Naenkrat se je vse zasukalo, in kaže se, da grof Bernstorff ni govoril resnice. Nemška vlada namreč izjavlja, da je bil potop ladje Arabic popolnoma opravičen in da zato ne bo plačala nikomur odškodnine. S tem je pa tudi rečeno, da bodo nemški podmorski čolni še nadalje potapljali ladje tako, kakor je bila potopljena Arabic.

S to zadevo je nemška ladja od začetka slepomišla. Obljubovala je natančno preiskavo. Potem je sumničela zaprisežene izjave kapitana in potnikov. Potem je izrekala mnenje, da ni bila Arabic torpedirana, temveč je je naletela na angleško mino. Potem je prosila Ameriko potrpljenja, da more vse preiskati, potem je prišel Bernstorff s svojo izjavo, ki smo jo začetkoma omenili, zdaj pa naenkrat pravi, da je bilo vse v redu.

Po njegovem opisu je bila stvar taka:

Njen podmorski čoln je ravno tapljal neko drugo ladjo, ko je poveljnik zagledal parnik Arabic, ki je baje vozil tako, kakor da hoče potopiti nemški čoln. In zato — pravi Nemčija — ne zadene nje nobena krivica, tudi tedaj ne, če je bil njen kapitan v zmoti.

To je popolnoma nova pravna teorija, in če bi obveljala, bi moral biti vsak zločinec prost kazni. Le povedati bi bilo treba sodniku, da je bil v zmoti, ko je ubil človeka, pa se mu ne bi smelo nič zgoditi.

Ali take zmote še nikdar niso bile opravičba. Vlada je odgovorna, da nastavlja za kapitane ljudi, ki se ne motijo tako fatalno. Če se pa je njen poveljnik

zmotil, tedaj je njena dolžnost povrniti škodo, ki je nastala iz take znote.

Ako se spomnimo na tiste izjave, ki so jih dali po katastrofi Arabica njeni potniki, med njimi tudi Američani, o katerih ne more Nemčija trditi, da so njeni sovražniki, na izjave, v katerih ni bilo nobenih nasprotij, se nam zdi, da se nemška vlada naravnost laže. Ona pravi sedaj, da je bil njen podmorski čoln nad vodo in da je Arabic tako jadrala, kakor da se hoče zaleteti vanj.

Čudno! Kako je vendar to, da ni nihče izmed moštva ali izmed potnikov opazil podmorskega čolna, če je bil nad vodo? Kako je tedaj mogel nastati dvom, da je bila Arabic sploh potopljena od submarinov? Kako je mogla nastati povest, da je Arabic zadela na mino?

Ali sumljivo ni le to, da izpreminja Nemčija svoje stališče. Še bolj sumljivo je to, da ga izpreminja prav tisti hip, ko je Amerika dobila afero z Avstrijo zaradi Dumbé. Tudi v Washingtonu že pravijo, da se ta zadeva ne bo reševala na Dunaju, ampak v Berlinu, ker je Avstrija le še privesek Nemčije in stoji popolnoma pod kaiserjevo komando.

Če je pa tako — in mi verjame mo, da je tako, ker smo že davno sami pravili, da je slana vzela samostalnost Avstrije — tedaj je Dumbova in Papenova in submarinska zadeva vse skupaj ena reč, in s svojo novo trmo v slučaju Arabica hoče nemška vlada odvrti pozornost od onih drugih afer, v katerih je njena krivica tako jasna, da je ni mogoče zakriti.

Priznati si je treba, da je postal položaj zopet skrajno kritičen, in vrača se vprašanje, če ne želi nemška vlada v svoji prevzetnosti sama, da bi skočile Zedinjene države v krvavi tolmun. Kajti Nemčija računa, da bi imela Amerika od tega nedvomno škodo, koristi pa najbrže nobene.

Prav zato je treba v Ameriki treznosti.

V Berlinu je začel sodrug dr. Rudolf Bretscheldt izdajati korespondenco "Sozialistische Auslandspolitik". — Vrhovno vojno poveljništvo jo je prepovedalo.

Kdo pa bi smel pričakovati kaj drugega? Vojno poveljništvo vendar ne more trpeti, da bi se tujni pripovedovalci resnica o Nemčiji.

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

PODPORNA ZVEZA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1908.

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: FRAN PAVLOVČIČ, box 705, Conemaugh, Pa. Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 3, box 50, West Newton, Pa. Tajnik: ALOJZIJ BAVDEK, 46 Main St. Conemaugh, Pa. Pomožni tajnik: IVAN PROSTOR, box 120, Export, Pa. Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6108 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio. Pomožni blagajnik: JOSIP MARINCIČ, 5805 St. Clair Ave., Cleveland, O.

ZAUPNIK:

ANDREJ VIDRIH, box 523, Conemaugh, Pa.

NADZORNIKI:

VILJEM SITTER, 1. nadzornik, 76 Main St., Conemaugh, Pa. FRAN TOMAZIČ, 2. nadzornik, Gary, Ind., Toleston, Sta., box 73. NIKOLAJ POVŠE, 3. nadz., 1 Cra Vy St., Nunnery Hill N. S. Pittsburg, Pa.

POROTNIKI:

IVAN GORSEK, 1. porotnik, Box 195, Radley, Kansas. JAKOB KOČJAN, 2. porotnik, 6121 St. Clair ave., Cleveland, O. ALOJZIJ KARLINGER, 3. porotnik, Girard, Kansas, R. F. D. 4. box 86

VRHOVNI ZDRAVNIK.

J. Kern, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio. GLAVNI URAD v hiši št. 46 Main Street, Conemaugh, Pa.

POMOŽNI ODBOR.

Spedal Ivan, Conemaugh, Pa., box 781. Gačnik Ivan, 425 Coleman Ave., Johnstown, Pa. Jabraza Jakob, box 422, Conemaugh, Pa. Bove Frank, R. F. D. 5, box 111, Johnstown, Pa. Fuhodolnik Ivan, box 273, South Fork, Pa. Šolter Alojzij, box 514, Conemaugh, Pa.

PRAVLJALNI ODBOR ZA ZDRUŠTVE SLOVENSkih PODPORNih NAPREDNIH ORGANIZACIJ.

Predsednik: Viljem Sitar, 46 Main St. Conemaugh, Pa., član S. D. P. Z. Čl. 1. svetnik Jozef, 2821 Crawford Ave., Chicago, Ill., član S. N. P. J. Čl. 2. svetnik Konda, 2656 So. Crawford Ave., Chicago, Ill., član S. S. P. Z. Čl. 3. svetnik Anton, P. O. New Duluth, Minn., član S. N. P. J. Čl. 4. svetnik Martin, box 78, Franklin, Kans., član dr. sv. Barbare. Čl. 5. svetnik Frank J. Aleš, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill., član S. D. P. & P. D. Čl. 6. svetnik Goršek Ivan, box 211, West Mineral, Kans., član A. S. B. P. D.

Uradno Glasilo: PROLETAREC, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

Členjena društva, oziroma njih uradniki, so ujudno prošeni, pošiljati vse kopije in denar, naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošilja glasom pravil, edino potom Poštinih; Expressnih; ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kakor nezamisljivosti, naj to nemudoma naznanijo urad glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

PROFESOR MERHAR PADEL.

Slov. Narod v Ljubljani poroča: "Kakor smo že objavili, je padel na bojnem polju rezervni nadporočnik dr. Ivan Merhar, profesor na državni gimnaziji v Trstu. Z njim smo izgubili ne samo vzornega šolnika in iskrenega prijatelja učee mladine, ampak tudi delavnega moža na polju naše kulture. Profesor dr. Merhar je sodeloval pri različnih revijah in listih in so na primer njegove literarne kritike v 'Ljubljanskem Zvonu' vzbujale občno pozornost. Deloval je pa tudi sicer na polju prosvete in si pridobil za razvoj slovenskega gledališča v Trstu velikega zaslugenja. Smrt takega delavnega moža in odličnega šolnika je za naš narod težka izguba. Pokojnik je užival iskrene simpatije v vseh krogih in mu je zagotovljen ljub spomin."

Temu žalostnemu poročilu je treba dodati še nekoliko besed. S profesorjem Merharjem smo namreč tudi mi izgubili pravega prijatelja. Dasi ni bil član stranke, je vendar nepritajno simpatiziral z našo stranko in zlasti z njenim kulturnim delom. Večkrat je v Trstu predaval v našem 'Ljudskem Odru', odbornikom društva je rad pomagal z dobrim svetom, in ko so nazadnjaki v tržaškem Dramatičnem društvu sklenili, da člani 'Ljudskega Odra' ne dobe znižanih vstopnic kakor udje nacionalističnih društev, je zaradi tega odstopil od predsedništva.

Za naše kulturne organizacije v stari domovini je njegova smrt težka izguba. Čast njegovemu spominu!

DVAJSET LET TISKARSKE ORGANIZACIJE V AVSTRIJI.

Zveza tiskarskih in črkostavskih društev avstrijskih slavi letos dvajsetletnico svojega obstoja. Zaradi vojne ni bilo mogoče prideliti posebne slavnosti. V letnem poročilu Zveze opisuje tajnik sodrug Dvočaček postanek in razvoj tiskarske organizacije. Najstarejše društvo je bilo ustanovljeno leta 1842 na Nižjem Avstrijskem ter opisuje potem največje dogodke od leta 1848, in 1867. pa do leta 1894., katerega leta se je vršil najbolj opaskani shod avstrijskih tiskarjev. Zveza se je ustanovila na kongresu dne 23. decembra 1894., in sicer na Dunaju. Takrat sta se tudi uvedli (od 1. januarja 1895) centralizirani

rana potna, brezposelna in invalidna podpora. Normalni mezdni cenovnik pa so uvedli tiskarji za vso Avstrijo s 1. januarja 1896, dočim so imela prej posamezna društva deželne cenovnike. Dohodkov je imela organizacija Zveza 705.392 K 45 vin., Zvezna društva 20.615.595 K 99 vin., skupaj 21.320.988 K 44 vin.; stroškov pa Zveza 691.573 K 31 vin., Zvezna društva 19.735.738 K 31 vin., skupaj 20.427.312 K 7 vin. On teh izdatkov se je izdalo več nego 14 milijonov kron za podpore, več nego en milijon za naobrazbo in toliko za agitacijo. Celoten promet je znašal 41.748.300 kron, v katerem znesku pa niso navedeni dohodki in izdatki tarifnega zaklada v varstvo tarifne pogodbe.

Republika San Marino.

Velika država "San Marino" katere armada šteje 950 mož, je, kakor je znano, hitela Italiji na pomoč.

"Corriere della Sera" z veseljem poroča, da se je armada San Marina pridružila vrstam italijanske armade, Cadorna je navdušeno pozdravil pomoč dragih bratov in dal jim je pet italijanskih častnikov. Za notranjo obrambo države San Marino je ostalo doma 50 mož in 2 častnika.

Vojna ima tudi svoj humor in svoje karikature.

Japonski oficirji instruktorji.

Pariški list "L'Éclair" je izvedel iz Petrograda, da so poslani japonski artilerijski častniki od srede aprila prevzeli vežbanje ruskih artileristov. Japonski častniki ne pojdejo na bojišče, ampak bi kvečjemu vodili sestavljanje in ravnanje z japonskimi topovi.

Pogrešan poslanec.

Češki listi javljajo, da se več mesecev pogreša češki agrarni poslanec Dürich. Nekaj tednov pred izbruhom vojne se je odpeljal čez Italijo v Španijo, kjer sta se nahajali njegovi dve hčerki, ki sta bili zbežali iz Francije. Hotel ji svoje hčerki pripeljati nazaj na Češko — sedaj pa je sam izginil.

Velikan v zraku.

Lonski "Republican" poroča iz Madrida, da se bo inženir Salas dvignil v zrak s krmilnim velikanskim zrakoplovom, v katerem bo 50 pasažirjev, ter poletel iz Barcelone v Madrid. Pozneje namerava poleteti iz Španije v Ameriko.

IZ NASELBIN.

Sandford, Ind.

Sodrug urednik! Naj sporočim delavcem širom Amerike, da je pri nas z delom kot drugod — 99 stopinj pod ničlo. Premogov rov Shirkyville, ki je last Shirkey Coal Co., je začel obratovati po 3—4 dni na teden; doslej nič ni delal od 1. februarja 1915.

Drugi rovi pa delajo po 1—2 dni na teden, eni po 2—3 na mesec, eni pa že več mesecev sploh nič.

Kjer je kaj dela, je toliko delavcev, da smo eden drugemu na poti in da se ne dobe vozovi za premog na dan pošiljati; brezposelnih je pa tudi več kot preveč. Pa si vsak dela vzrok boga, da je on kriv vojne, da je on kriv, da so tako slabi časi, da je skoraj 7 mesecev vsak dan dež. Bog, ki ga po enem dolže, da je on kriv vsega gorja, po drugem pa pravijo, da je neskončno dober.

V tej naselbini sta samo dve slovenski družini, pa še ti dve hočeja posili biti nemški, povrh pa en bečljari, ki je prav neovseljiv Terbovčevemu Toncu, ki se raduje v Kansas med solničnimi rožami.

Drugi naseljenci so Bošnjaki in Italijani. Ti Bošnjaki so Srbi in kdor ne hvali Srbije, je najboljše, da pobere šila in kopita pa zapusti Shirkyville, če hoče imeti zdrave kosti. Dne 8. avgusta 1915. so na cesti napadli nekoga Nemca; dasi jih je bilo 60—70, mu niso prišli do živoga; eni so kričali "drži ga," drugi "udri ga," tretji "šupi ga," tako da je le bil premagan Nemeč brez poškodb.

Drugi dan, to je bilo 9. avgusta 1915. si je prišel njihov rojak dela iskat, pa je zašel med nje v saloon. Pride do pogovora o vojni; in se je izrazil, da mu je ljubi en senič kot pa kralj Peter. Nato so ga napadli in stekli do nezavesti; nogo so mu zlomili in tri rebra. Ako jim pa rečeš, da ni to človeško, ti rečejo, da si divjak, ki ne hvališ svojega kralja. Med 10 je komaj eden, da zna pisati in brati, pa še tisti ne čita drugega kot kako knjigo o kralju Petru. Ako mu pa daš kak list v roke, pa pravi, da laže; samo tisto je res, kar pop piše. Lahko je soditi, zakaj so taki. Kdo je drugi kriv tega kot pop? Pri svobodnomiselnih ljudeh se ne vidi kaj takega, kot se tukaj godi vsak dan.

Naj omenim še sosedno naselbino Jacksonville; tam so trije premogovi rovi, ki so tudi last zgoraj omenjene družbe. Tam niso dobili in ga ne dobiš drugače dela, kakor da kupiš loto od Co. po 175 — 250 dolarjev. Eni imajo po 2—3, pa so še brez dela; med temi je, žalibog, dosti Slovencev. Če pojde tako, ne bo drugi dela imel, kot tisti, kdor bo imel toliko \$, da bo kupil loto za gotov denar.

Socialistična stranka je proti takemu početju. Ako si kupiš loto, ima gotovo vsak eno dosti, da si postavi primerno hišo za par let, dokler rov obratuje, potem ti ne koristi nič, ker nimaš skupaj lotov. S tem ne delaš drugega, kot da revnejšim odbijaš kruh od ust, ko lote dražiš, drugi pa, ker dela ne dobi, kdor nima gotovega dolarja.

V omenjeni naselbini se štejejo tudi srečne, ker so od avgusta prvi teden trem skrajšali nit življenja; gotovo je bil vzrok pogovor o vojni. Kakor slišim, sta bila 2 Italijana in en Anglež, ki je bil napaden od zadaj, ko se je vračal z avtomobilom domov.

Dokler se bodo ljudje hudičali, tako dolgo bo le slabše na svetu; ko pa ne bodo verjeli v hudiča, bo pa urejen tako, kot zahteva socialistična stranka, ki je prava stranka za delavce.

S socialističnim pozdravom želim toliko naročnikov listu Proletarcu, da bi bil lahko dnevnik.

Bečljari.

Wrzdina Hately.

Terre Haute, Ind.

Cenjeno uredništvo! Že dolgo se nisem nič oglasil, pa morda mislite, da sem šel tudi jaz kot star Francoježetov zaprišežnik v krvavi ples. Pa ni tako. Le delavske razmere so tako slabe, kakor povsod, pa si ne more človek nič pomagati in izgubi tudi voljo in veselje do peresa.

O napredku v naši mali slovenski naselbini tudi ne morem žalobog kaj poročati. Sicer smo vsi člani napredne S. N. P. J. in smo tako zavarovani za slučaj nesreče. Ali da bi mislili kaj na bodočnost, kakor da bi bilo juti vsega konec.

Priporočal bi svojim rojakom, da si ustanovimo vendar tudi tukaj socialistični klub in si tako izkrcimo pot, ki nas privede do boljše izobrazbe in naposled tudi do zmage. Ne prepuščajmo vsega usodi in Bogu, zakaj že stari pregovor pravi: Pomagaj si najprej sam, potem ti bo tudi Bog pomagal.

Vem, da bi se še marsikdo pridružil socialistični stranki, ker čuti, da je slabo, tako kakor je sedaj. Toda ljudje iščejo izgovore, katerih ni težko najti. Tako pravi ta in oni, da kaj bo socialistična stranka, ki je še majhna. Res je, v primeri s starimi kapita-lističnimi strankami je še majhna; ali ravno zato bi se ji moral tak moč pridružiti, da postane večja. Tako bi vsaj s svojo osebo povečal njeno moč za eno številko, na drugi bi pa skrčil tudi za eno številko nasprotniško moč. Obenem bi dal dober zgled drugim, ki bi za njim lahko ravno to storili.

Mislím, da je izvzemši nekatere, ki jim demokratična ali republičanska stranka na eni drugi način nese, že vsakdo sit teh zapeljivcev. V socialistični stranki pa delavec lahko najde, kar je koristno zanj.

Rojaki, čitajte pravo delavsko časopisje. Naročite si Proletarca. Iz njega se boste lahko veliko naučili, in spoznali boste, kako moramo delati, ako hočemo doseči boljšo bodočnost. Marsikaj se vam zdí sedaj težko; potem bo pa vse lahko. Samo vrzite proč take liste, ki vas vodijo nazaj v srednjeveško temo in Vas uče samo pokorščino in ponižnost.

Kristus je dejal: Kdor ne dela, naj tudi ne je. Kakšne članke pa prinašajo njegovi nasledniki sedaj v dvajsetem stoletju?

Ravno sedaj sem čital v nekem časopisu, kako se norčuje znani nadškof Ireland iz St. Paul, Minnesota, iz svojih ovčic v članku pod naslovom "Vojna in krščanstvo." V prvem stavku pravi, da se ne boji za obstoj krščanstva, menda zato ne, ker dobro ve, da se ravno krščanski narodi najbolj koljejo. Nadalje filozofira, da toliko časa, dokler bodo ljudje na svetu in bodo ljudje tvorili narode, tudi preporni vprašanji med ljudmi in narodi ne bo zmanjkalo. Večkrat pa za poravnavo prepornih vprašanj ni drugih sredstev, kakor odločitev na bojnem polju.

Kakor strašna je taka razsodba, je vendar potrebna, da se ne pogazijo najsvetejša prava; je potrebna, da zmagnuje pravica nad krivico!

Seveda, tukaj mi ni prišlo na misel, kako je, ako je krivčnik močnejši, kakor je to dandanes.

Dalje piše: Samo človek, ki ne pozna niti krščanstvo, niti njegovega poslanstva, bo grajal krščansko vero radi nemirov in vojске med kristjani. Seveda, seveda bi Bog lahkotno preprečil vsak greh in vsako krivico; če bi, če bi hotel, ali noče! Igračica bi bila Bogu, prisilila človeštvo, da živi tako blago, obzirno in pravično, da bi bil vsak prepričan nemoč, pa tudi vsaka vojna! Toda Bog je odvekomaj sklenil, da se naj človek svobodno odloči, kako hoče uporabiti pravo voljo, ali v svojo pogubo ali v svoj blagor.

Ali ni to hinvstvo prve vrste? Ali bi bila sploh vojna, da bi smelo človeštvo uporabiti svojo voljo, svoj najdragocenejši dar? Ali ne bi, lahko se reče, 97 odstotkov glasovalo za mir? Ali ne zapirajo in celo streljajo tiste, ki hočejo svojo pravo voljo uporabiti? Sedaj se vedno čita, kako so in hočejo nekateri svojo pravo voljo uporabiti za mir; ali niso preganjani, ali niso nekateri listi prepovedani, ki jih urejujejo uredniki in razni pisatelji po svoji volji? Ali je že pozabil ta duhovni ovčar na svojega kolega v Calumet, Mich., Rev. Clopiča, kaj je delal, ko je hotelo ljudstvo uporabiti svojo voljo in malo izboljšati svoj položaj v Colorado i. t. d. i. t. d.?

Na eni strani pravijo, da ima pravo voljo in da mu jo je sam Bog dal; in kadar jo hoče ljudstvo uporabiti sebi v prid, takrat pa lop po ustih, prvi oni hlapeci kapitalizma! Zatorej proč s takim časopisjem!

S soc. pozdravom

Frank Zagar.

Miami, Ariz.

Cenjeno uredništvo! Ker imam nekoliko časa, hočem s par vrsticami razložiti te arizonske razmere, kar se tiče delavstva.

Tukaj se dela sedaj, ko ima baker dobro ceno, bolje rečeno, zato ker je za kapitaliste dovolj profita, vsak dan. Delati se pa mora tako, da nisem še nikdar v svojem življenju tako trdo delal, čeravno sem bil tukaj pred sedmimi leti.

Ljudi je mnogo brez dela in prav težko se dobi delo. Če se pa že dobi, je pa zopet tak prostor, da bi skoraj rekel: Thanks, my life is too short. Jame so tukaj tri jako velike; v Globe je O. W. D., na Miami pa dve; v Inspiration in Miami ter tudi drugod je pa nekaj malih. Te manjše pa delajo sploh le tedaj, če ima baker dobro ceno, drugače pa navadno ne.

Pred devetimi leti sem delal tako, da smo še na roke vrtali, ali sedaj so sami stroji. Prej sta napolnila dva moža po 4 do 6 vozikov, sedaj pa en sam po 15 do 25.

To je razložek, da skoraj ne bi bilo verjeti. Prej so imeli bližnji vlaki v Colorado skoraj 100 milj, pa so še izhajali; sedaj pa pravijo, da ne morejo. Tako je; ne gre, pa ne gre, pa je konec. Profita ni od nikoder in samo to je za dobrobit človeštva. Družbe imajo same izgube; te so le delavcem toliko naklonjene, da imamo dobre čase. Saj je Hrvatški Narodni list iz New Yorka odgovoril Franku Jagru v Mich., da bi bil brez kapitalista jad in glad na zemlji.

O, Lord! Da ga ni sram — last-

nika lista tako neumno odgovoriti! Brez kapitalista bi bilo vse mrtvo na zemlji. Potem je res čudno, da ne morejo delavci gledati. Da, delavec je res kratek ka ovčica za izkoriščevalce, ki take klatioje po listih in mu ne dajo videti.

Saj jaz jih ne morem učiti. Kdor je naročen na list Proletarc, tisti vidi boljše in lepše delo, kot je moj skromni dopis, namreč za izobrazbo. Ali skoraj glavno bi bil pa pozabil, in to radi pijače. To skoraj vsakdo da je država Arizona "dry," je taka neumnost, da je ni več. Slaba voda, trdo delo, vročina, okrepčilne pijače. Dobi se še kaj pri tistih salonarjih, s katerimi se že poznamo od nekaj. Kakšno "nekaž" ti da, da sam vem kaj, pa še brž moraš potegniti — 15c — all right! Kako stroj zakon, za to povem eno čaj. Žena je zbolela; imela krč. Mož gre k zdravniku in mu naredi prescription alkohola. "Več kot 2 procentov, pravi, karnar, ne morem izpolniti; prav zakon!" Mož vpraša: "Kaj bo pustil ženo umreti?" — "naredi, kar hočeš," mu odgovori lekarnar.

Mož je res naredil drugo, pa whiskey je šel. čes, bom pa "dal noter." Ženo je res poplašil krč in sedaj je zopet dobra. Družina je italijanska.

Delavci, kjer je makro, porabite vsjo svojo moč, da ostanete zdravi. Z osušitvijo se prav nič ne prijazni. Kdor je pijanec, dobi vseeno pijače, ako ne dobre, pa slabe. Kdor se ne zna sam kontrolirati, ga tudi prohibicija ne bo naučila. S pozdravom

John Parviz.

S stokanjem ne premakneš slame. Rokave je treba zaviti, če se hoče kaj doseči.

Dobrodelnost, vera in morala imajo enak učinek; človek zasluži ampak ne ozdravi.

Vabilo na plesno veselico, ki jo priredi SLOVENSKA "MOXHAM GODBA" DNE OSEMNAJSTEGA SEPTEMBRA V DVORANI "TRIGLAT". Členjeni rojaki! Udeležite se te veselice polnoštevno. Igrali bodo lepe korončice in mične valčke. Vabljeni so vsa cenjena društva, kakor tudi posamezniki iz Johnstowna in okolice. VSTOPNINA ZA MOŠKE EN DOLAR. — PIVO PROSTO. — ŽENSKÉ VSTOPNINE PROSTE. Za sveže pivo in dobri prigrizek bode skrbel odbor. Toraj na svidenje! FRANK BELIHAR, tajnik.

Vabilo na veselico! Društve od 'Boja do Zmage' štv. 22 S.D.P.Z. V LA SALLE, ILL., OBHAJA LETOS ŠEST LETNICO SVOJEGA OBSTANKA. V ta namen priredi društvo veselico, na katero vabi vse društvene člane, kakor tudi rojake drugih društev v La Salle in okolici, da se naše veselice polnoštevno udeležijo. VESELICA SE VRŠI DNE OSEMNAJSTEGA SEPTEMBRA od pete ure popoldan — do polnoči V DVORANI ROJAKA 'ŠPICMILERJA' (POPREJE PRI POTISEKU) Igrala bode slovenska godba iz La Salle. Čisti prebitek je namenjen društveni blagajni. (1x) FERDINAND ARZENŠEK, tajnik.

POZOR! Slovenci POZOR! Vabilo na veselico in dramatično predstavo "DOMEN" igra v petih dejanjih s petjem, katero priredi Slov. Mlad. Sam. Pod. Društvo. "DANICA" V NEDELJO DNE ŠESTINDVAJSETEGA SEPTEMBRA T. L. V "NARODNI DVORANI", vogal Racine in 18. ulice. Začetek ob 2 uri popoldan. Vstopnina po 25 in 35 centov. Ker je to prva jesenska igra čičaških Slovencev, zato pritačujemo od slovenskega občinstva obilne udeležbe. — Igra "Domen" je vsakozi zanimiva in v svesti smo si, da bode vsacega zadovoljila. Toraj na veselo svidenje 26. septembra v "Narodni Dvorani". (2x) ODBOR.

MEHIKO.

Zedinjene države imajo zopet mehiško konferenco. Oziroma Amerika jo ima, kajti tudi takozvane A-B-C države se je udeležile. Kakor je znano, je dala iniciativo za to sodelovanje latinsko ameriških držav naša vlada, hoteča s tem zmanjšati svojo odgovornost.

Vsi mehiški voditelji so bili pozvani, da naj ustavijo sovražnosti in se na skupni konferenci dogovore, kako bi se naredil mir v sosedni republiki. Villa, Zapata in drugi voditelji so odgovorili, da so pripravljene udeležiti se take konference. Carranza pa začetkom sploh ničesar ni odgovoril, medtem ko sedaj izjavlja, da je pripravljen odložiti orožje, toda le pod enim pogojem: Da ga priznajo vsi za predsednika. Ker se pa Villa, Zapata in ostali ravno zaradi tega vsakujajo, ker ga nečejo priznati, je težko verjeti, da se doseže na tej podlagi sporazum. In Carranzovi nasprotniki imajo toliko prav, da ne bi bilo to pobotanje, temveč kapitulacija.

Konferenca se shaja torej zopet v nejasnem položaju, ki je še nekoliko kompliciran s tem, da streljajo véasi Mehikanci čez ameriško mejo in prihajajo rokovanjske tolpe na ameriška tla. Uradne vesti pravijo, da pomagajo pri tem nečednem delu v južnih državah živčevi Mehikanci. Zaradi tega je tudi generalmajor Funston ves obmejni okraj ob reki Rio Grande okrog Brownsville v Texas postavil pod vojaško oblast.

Razume se samo ob sebi, da mora ameriška vlada skrbeti za varnost svojih državljanov, in če prihajajo tolovaji čez mejo, ni treba mirno trpeti, da bi tam kradli, ropali in morili, kakor jim srce želi. Za varnost prebivalstva morajo ali bi vsaj morale skrbeti oblasti tudi tam, kamor ne pride noben Mehikanec.

Dokler ne dela Funston nič drugega, mu ni ugovarjati. Vpraša se le, če so civilne oblasti res tako slabotne, da ne morejo opravljati policijske službe tako, kakor zahtevajo razmere, in da jih je moral poveljujoči general nadomestiti s svojimi uradi.

Če so res preslabe, bi se za nekaj časa še to militariziranje pretrpelo, dasi je vsaka vojaška uprava v deželi, ki hoče veljati za svobodna, dvomljiva in se iz nje kaj lahko izcimi diktatura. Toda bolje kakor biti najprej oropan, potem pa ubit, je še vsekakor imeti vojaško komando nad seboj.

Nevarnost je pa v tem, da je vojna za vojaščno poklic, ki jo mika; če se najde prilika za te-

pež, jo rada porabi, če se pa prilika noče pokazati, jo pa vsi radi radi narede. Ako je površ se po vsej deželi razvito časopisje, zastopajoče kapitalistične interese in hujskajoče na "intervencijo," je nevarnost še povečana.

Konferenca se torej shaja v kritičnih razmerah. Bilo bi le želeti, da jo prepoji duh treznosti in zmernosti, kajti le malo neumnosti je treba, pa dobimo lahko najneznemselnejšo vojaško ekspedicijo.

Vsaka vojna z Mehiko bi bila za Ameriko nezmiselna.

V Washington, D. C., sta se dve sestri prostovoljno preselili na drugi svet, ker nista imeli dovolj poguma, da bi bili v glavnem mestu naše slavne in bogate republike umrli od lakote. Kdor bi hotel k tej tragediji napisati le besedico komentarja ali pa označiti sramoto družbe, v kateri je to mogoče, bi se le osmešil.

Dve sestri sta se leta 1915. po Kristusu v kapitalnem mestu Zedinjenih držav, v deželi multimilijonarjev usmrtili, da jima ni bilo treba od lakote umreti...

Vse je povedano s tem.

Član I. W. W. Joseph J. Ettor je bil v Waterbury, Conn., obsojen na šest mesecev zapora, ker je govoril v neki dvorani. Na cesti mu je policija prepovedala govoriti. — "V Zedinjenih državah je svoboda govora zajamčena."

V sporu z Nemčijo zaradi torpediranja ladij Lusitania in Arabie je zmagala Amerika. To je za Amerikance v splošnem zadovoljiva vest. Le Teddy se jezi. Kako naj agitira za barke in kanone, če se zmaguje tudi s papirnati notami?

Zamorci v Ameriki so v zadnjih 50 letih zelo napredovali. Toda o tem napredku nastajajo razni dvomi, če pokazuje statistika, da so pridobili ogromno število cerkev, pa malo šol, mnogo popov, pa malo znanstvenikov.

Na Nemškem se ne vneajo več za samostojno Poljsko, češ da ne bi imela Nemčija od nje ne politične ne gospodarske koristi. I seveda, sedaj, ko so okupirali Poljsko, se ni treba več laskati narodu. Če se zgodi, da jih potisnejo Rusi zopet nazaj, bodo gotovo zopet goreli za poljsko svobodo.

DELAVSKEGA GIBANJA.

Bridgeport, Conn. — Dne 9. septembra je čez 1600 delavcev American Graphophon Co. ušlo delo, ker niso dobili odgovora na svoje zahteve, ki so obsele osemurni delavnik, 20 odstotno priboljška na mezdah, ure delo po komadah in popravilo strojev. To je največja stavka v državi plačanih delavcev v Bridgeportu.

Hartford, Conn. — Stavka pri Lamb Co. se je končala 9. septembra, ko so delavci zopet pripravljeni na delo. Stavka pri Brass Co. je 300 nastavljenih delavcev odložila delo. Pet dni prej je priznalo za delavstva.

Waterbury, Conn. — Pri Noera Manufacturing Co. je šlo delavcem dne 9. septembra v stavko. Družbi je zaposlenih 200 oseb. Njih zahteve so osemurni delavnik in dva dolarja na dan. Delavci so dobivali po \$1.75.

Holyoke, Mass. — Na cestni stavki, kjer je trajala stavka 26. avgusta, se je dne 9. avg. končala. Stavka je bila med družbo in uslužben-

Toledo, O. — Warner Manufacturing Co., pri kateri se izdelujejo avtomobilski deli, je naznanila, da se bo meseca oktobra delalo po 48 ur na teden, ne da bi se plače znižale. Družba je to storila prostovoljno in za poizkus, ter misli, da bodo ljudje vsled velike konkurence v 48 urah dosegli enake rezultate kakor po drugih tovarnah v 60 urah.

Albany, N. Y. — Stavka uslužbenecv na progah United Traction Co., vsled katere je bil ustavljen promet v Albany, Troy, Cahoes, Waterfriet in Green Island, se je dne 10. sept. končala. Vprašanje, kdo ima pravico odpuščati sprevodnike in voznike, se predloži razsodišču.

Nepotrebne aretacije.

Vrhovni mestni sodnik Olson v Chicago se je razjezil in dejal: "Čas je že, da bi mestna policija nehala zlorabljati sodišča za smetišče vsakovrstnih malenkostnih tožb." Na to je odgovoril načelnik policije: "Prisegli smo, da bomo izvrševali zakon brez obzira. Če ne storimo tega, nas bodo dolžili grafitarstva. Mi nismo krivi, da je na stotine ordinanc, ki zahtevajo zapor in globo za malenkostne prekršitve."

Zadnji mesec je bilo privedenih 10,886 oseb zaradi prestopkov mestnih ordinanc. 5.565 jih je bilo izpuščenih, 553 sploh ne sojenih, in 561 tožb črtanih. Vsega skupaj je torej policija aretirala čez 7000 oseb brez potrebe.

Res je pa tudi, da je mestni zakonik že zelo potreben revizije, ker obsega vse polno zastarelih neznislov.

Vabilo k veselici,

katero priredita slo. soc. klub v Nokomis in nemški v Coalton, Ill.,

DNE 18. SEPTEMBRA OB 7. URI ZVEČER V FRANK HUBENOVH PROSTORH V COALTON, ILL.

Za dobro postrežbo bo skrbel veselčni odbor. J. MEKINDA.

VABILO!

na shod in veselico SLOV. SOC. KLUBA št. 27,

dne 19. sept. 1915. Shod in veselica se vršita v dvorani g. J. Birk, 6006 St. Clair Ave,

Na shodu bosta govorila sodrug C. E. Ruthenberg, splošno znani agitator socializma in kandidat za mestnega župana in sodrug E. Kristan, najboljši in širši javnosti znan zagovornik in pisatelj socialist. nauka. CENA VSTOPNICE NA SHOD 10c.

SPORED VESELICE:

- Otvoritev veselice ob 7:30 zvečer.
- "Marzeljeza".....svira tamb. zbor "Karl Marks"
- "Mir nama".....poje pjev. zbor "Crveni Barjak"
- "Savski valovi" (valček).....svira tamb. zbor
- "Gablarije" (koračnica).....svira tamb. zbor
- "Stric iz Amerike", veselogra, enodejanka.
- "Radnički pozdrav".....svira tamb. zbor
- "Marzeljeza".....poje pjev. zbor
- "Popotnica" (koračnica).....svira tamb. zbor
- Sledi ples, petje in prosta zabava.

Za hladno in toplo pijačo, kakor tudi za razna jedila bo vsestransko preskrbljeno.

CENA VSTOPNICE 25c. DAME SO K VESELICI VSTOP. PROSTE. Ker bosta shod in veselice vse skozi zanimiva, Vas uljudno vabimo, da se istih blagovolite udeležiti.

Slov. Soc. Klub, št. 27, v Cleveland, O.

VELIKO VESELICO,

—katero priredi— Jugoslov. Soc. Zveze klub št. 131

V KRANJSKO SLOVENSKEM DOMU NA 57th CESTI v Pittsburg, Pa., V SOBOTO DNE 25. SEPTEMBRA.

Začetek točno ob 7. uri zvečer.

SPORED

- "Hrvatsko prelo".....igra hrv. tamburaški zbor
- "Na saoniku".....igra hrv. tamburaški zbor
- "La Marseillaise".....igra hrv. tamburaški zbor
- "Bura Slobode".....poje pevsko društvo "Bratstvo"
- "Ploemce o radu".....poje pevsko društvo "Bratstvo"
- "Slovenec i Horvat".....poje pevsko društvo "Prešeren"
- "Kralj i Budala", igra v enem dejanju. Spisal sodr. M. V. Lučić.
- Predavanje.....prireja hrv. diletantski zbor.
- Govori sodr. Ebin Kristan

PLES — IN PROSTA ZABAVA — PLES

Rojaki delavci, kateri ljubite zabavo in izobrazbo, pridite do zadnjega, ker na tej veselici bode vsega. Pomozite, da bode to največja veselica v Pittsburgu v času konvencije S. N. P. J., katere se vrši v isti hali.

Stranka

ČLANOM J. S. Z.!

Član, ki zapusti kraj ali želi prestopiti v istem kraju v drug klub, mora to naznaniti na klubovi seji in poskrbeti, da mu klubov tajnik izpolni na zadnji strani članske knjižice "transfer record."

V tem slučaju mora poravnati tudi vse tekoče prispevke večveš mesec, ko prestopi. To je potrebno radi točnejše kontrole nad člani.

TAJNIŠTVO J. S. Z.

SEJA EKSEKUTIVE J. S. Z. DNE 7. AVGUSTA 1915.

Navzoči so Dubravae, Žokić, Krpan, Polovina, Bajskić, Belamarić, Petrić, Godina, Souza, Šaus in Hren. Od urednikov sta navzoča sodr. Cvetković od "Radničke Straže" in E. Kristan od "Proletarca."

Zapisnik zadnje seje se prečita in sprejme. Prečita se tudi zapisnik izredne seje, ki se istotako sprejme soglasno.

Prečita se dopis kluba št. 131 v Pittsburgu, Pa., ki priporoča, naj izda eksekutiva za bodoče leto, ko bo predsedniška kampanja, nekaj političnih letakov. Zaključni se, da izbere gl. tajnik izmed letakov, ki jih ima stranka v zalogi 6 najboljših in najprimernejših za to kampanjo, jih prevede na slovenski in hrvatski jezik, in naroči od vsakih 2000 iztisov.

Prečita se in v zveze na znanje dopis sodr. Jak. Miklaučića, ki naznanja, da se je zopet oživel klub št. 74, v Willok, Pa.

Prečita se dopis konferenčnega odbora v Kansasu. Ta odbor poroča o nedelavnosti in netaktnosti angli. Crawford County organizacije in želi, da se resolucija, ki je bila v ta namen sprejeta na seji konference, prevede in pošlje tajništvu državne organizacije, da stori ta potrebne korake in pozove Crawford County organizacijo na delo za organiziranje angleških klubov. Zadeva se odobri, tajniku pa naloži, da to v smislu želje, izražene v resoluciji, izvrši in pošlje prevod na pristojno mesto.

Prečitata in na znanje se vzameta pismi org. št. 27 in 71, v katerih se vprašuje glede na obdržavanje kongresa. O zadevi obvesti klube tajnik v smislu pravil in starih zaključkov.

Sodr. Petrić poroča, da je bilo v juliju razpečanih 1395 rednih in 19 izjemnih znamk. Nov klub se je osnoval v Centerville, Iowa. Dalje, meni, je potrebno, da se izdela za gl. tajnika opravilnik. To se sprejme. V ta namen sta izvoljena, da izdelata opravilnik, sodr. Žikić in Godina.

Z ozirom na priporočilo izvrševalnega tajnika skupne stranke, ki je izšlo v uradnem "American Socialist", da se z ozirom na slabo finančno stanje stranke sproži predlog, ki bi omogočil, da bi bila prihodnja konvencija zastopana samo po 100 mesto 300 delegatih, se sprejme soglasno in gl. tajniku naloži, naj v tem smislu poroča eksekutivi skupne stranke.

Zaključek seje. Alex. Dubravae, t. č. zapisnikar.

Chisholm, Minn.

Pozivam sodruge Jugosl. soc. kluba št. 22, da se polnoštevilno udeležijo prihodnje izvanredne seje, katera bo dne 21. septembra zvečer v Finski dvorani. Na tej seji je na dnevnem redu zabava in organizacija. Pridite vsi in ob pravem času, da ne bode nepotrebnega čakanja.

Math Rihter, tajnik.

TAJNIKOM, ZASTOPNIKOM IN POSAMEZNIKOM.

V kratkem izide naš "Družinski Koledar". Da ne bo nepotrebnega povpraševanja in pisarjenja, naj si vsakdo zapomni sledeče: — Koledar stane 40 centov, za kar ga naročnik dobi poštne prosto. Kdor jih naroči več kot 10 skupaj, jih dobi od 10 do 25 po 38 centov; od 25 do 50 se dobe po 37 centov; kdor jih pa naroči več kakor 50, jih pa dobi po 35 centov komad.

Manjša naročila pošljemo po parcelni pošti, večja pa po expresu. Tudi letos bomo po expresu tako pošiljali koledarje, kakor smo jih lansko leto, to je, da ne plačamo takoj mi, pač pa tisti, ki jih je naročil. To je zaradi tega, ker expresna družba mnogo boljše pazi, da se blago ne izgubi. Naročnik naj nam potem naznači, koliko je plačal expresna, narkar mu stroške povrnemo.

Koledarjev se je tiskalo le gotovo število, in kdor ga hoče dobiti, naj ga takoj naroči. Lansko leto bi jih bili lahko najmanje en tisoč več prodali, ako bi jih bili imeli. Kakor hitro bo dotiskan, bodo forme razdrte in svinec raztopljen, tako da je ponovna izdaja nemogoča.

Lepo število koledarjev imamo že sedaj naročenih. Ko bo vezan, ga pričnemo takoj razpošiljati. Vsem naenkrat ga seveda ne bomo mogli razposlati, ker ne more knjigovoznica dela izgotoviti v par tednih. Vsekakor pa bomo gledali, da ga bo tisti, ko ga bo prej naročil, tudi prej dobil.

Tajnikom soc. klubov, društev, zastopnikom in drugim priporočamo, da naj koledarje kolikor mogoče naročujejo skupno. Na ta način so koledarji cenejši za Vas, mnogo nepotrebnega dela pa prihranjenega za vse. Klubi, ki so že naročili koledarje, plačali jih bodo pa pozneje, naj pri pošiljanju denarja izrecno povedo, da so koledarje že prejeli, ker drugače bi se znalo pripetiti, da bi jim iste ponovno poslali, za prve jih pa tirjali. Najrajši vidimo, da se nam denar pošlje po "Money Order".

Upamo, da bo koledar vsakemu všeč. Niti Angleži, ki imajo ogromno literaturo, ne prodajajo novo izšlih knjig za tako nizko ceno.

Upravništvo.

LISTU V PODPORO.

Wenzel Ritonja, Milwaukee, Wis., 10c. — Jugosl. soc. klub št. 63, Hermine, št. 2, Pa., \$5.00. — Tony Coš 25c. Louis Ambrozić 25c. Tony Noman 25c. John Trčelj 50c. Neimenovan 25c. Vsi v Hermine št. 2, Pa. — Anton Zornik, Hermine, Pa., 25c. Skupaj \$6.85. Zadnji izkaz \$517.85. Vsega do danes \$524.70.

VELIKE PREISKAVE.

Zarotniško delo našega slavnega Dumba je povzročilo v Zedinjenih državah obširno preiskavo proti celi vrsti ljudi, ki so na sumu, da so v poslanikovem smislu hoteli provocirati cesarsko kraljevske štrajke v Betlehem in po srednjem zapadu. Zdi se, da sta v Cleveland in Detroit zadnje dni ali štiri mesece glavni središča "Dumbovih agentov, ki so baje upali, da poženo 50,000 avstro-ogrskih državljanov iz tovarn, v katerih se izdeluje municija in orožje.

Razum dr. Dumba in njegovega pomočnika, ameriškega časnika-ja Archibald se je preiskavalo početje sledečih mož: Dr. Ernest Ludwig, avstrijski konzul v Clevelandu in njegov podkonzul Janos Pelenyi; Viljem Warm, bivši urednik madjarskega lista "Cleveland Szabadsag"; Z. Zalay, bivši urednik lista Toledo Herald, ki je konferiral z Archibaldom; G. Hoska, urednik lista Cleveland Szabadsag; Julius Fodor, urednik lista "Magyar Ujsag" v Del Ray. V mnogih madjarskih listih je bil objavljen naravnost poziv na ces. kralj. štrajke.

Ena najboljših socialističnih revij v angleškem jeziku v Ameriki je: "INTERNATIONAL SOCIALIST REVIEW." — Izhaja mesečno in stane \$1.00 na leto. — Naslov: Int. Soc. Review, 341 E Ohio St., Chicago, Ill.

Moderno urejena gostilna VILLAGE INN s prostornim vrtom za izlete MARTIN POTOČAR, Ogden Ave., blizu cestno železniške postaje, Lyons, Ill. Telefonska števil.: 224 m.

"Ako si nameravate naročiti grafon, ali importirane slovenske grafonske plošče, obrnite se name. Imam v zalogi tudi ura, veržice, prstane in sploh vsakovrstne zlatnino in srebrnino. A. J. Terbovca, P. O. Frontenac, Mo., Ill.

Dr. Richter's Pain Expeller
za revmatične bolečine, za bolečine otrpelosti sklopov in mišic.
Pravi se dobi le z zavitku, kot vam kaže ta slika. K vzemite ga, ako nima na zavitku naše tržne znamke s Sidro.
25 in 50 centov v vseh lekarnah, pa naročite si naravnost od F. Ad. Richter & Co. 74-80 Washington Street, New York, N. Y.

ANTON MLADIĆ moderna gostilna. Toči pilsensko pivo in viski. Kegljišče. Tel. Canal 418e. 2348 Blue Island Ave. Chicago, Ill.

CARL STROVER Attorney at Law Zastopa na vseh sodiščih. Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah. Št. sobe 1009. 133 W. WASHINGTON STREET CHICAGO, ILL. Telefon: Main 3989

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D. Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik. Zdravniška preiskava brezplačno — plačati je le zdravlilo. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 popel.; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicago živijo bolniki naj pišeje slovensko.

J. A. FISCHER Buffet. Ima na raspolago vsakovrstno pivo, vino, smedko, i. t. d. Izvrstni prostor za okrepčilo. 3700 W. 26th St., Chicago, Ill. Tel. Lawndale 1761

Socialistične slike in karte. "Piramida kapitalizma", s slovenskim, hrvatskim in angleškim napisom. "Drevo vsega hudega" s slovenskim napisom. "Zadnji štrajk" s hrvatskim napisom. "Prohibition Dope" z angleškim napisom. Cene slikam so 1 komad 15c; 1 tucat \$1; 100 komadov \$7.00. Cene kartam: 1 komad 2c! 1 tucat 15c, 100 komadov 70c. Poštnino plačamo mi za vse kraje sveta. INTERNATIONAL PUB. CO. 1311 E. 6th St., Cleveland, Ohio.

VELIKA PONUDBA. Sprejmi del Nebo skatljice vreden 2c. v gotovini. Celi kupon vreden 2 centa v gotovini. Jaka in izvorna hitra — ZASTOJA na 0.01. Posojila in prebrala delo skatljice (čisto znamo). (Ta pogodba uganena 31. decembra 1915.) P. Lorillard Co., Inc. New York. Est. 1791

NOVA USTAVA ZA NEW YORK.

Država New York ima dobiti novo ustavo. Od 6. aprila do 11. septembra je zborovala ustavna konvencija, ki je izdelala nov načrt državne konstitucije. Na konvenciji, ki je povzročila pol milijonov dolarjev izdatkov, sta bili zastopani republikanska in demokratična stranka. Ker sta obe kapitalistični, je lahko razumeti, da so se delegati večinoma sporazumeli o vseh točkah. Kar so sklenili, ni nikakršen resen napredek, zlasti delavstvu ne prinaša načrt nobene večje svobode.

Dne 2. novembra pojde nova ustava na splošno glasovanje, in konvencija izdaje apel, da naj jo volilci potrdijo in s tem postavijo v življenje uspeh mnogomesečnega truda. Temu apelu dodaja še predsednik konvencije Elihu Root oseben oklice.

Tudi kapitalistični listi so že začeli z vsemi harfami priporočati to novo ustavo. Eni so še nekoliko bolj skromni in pravijo, da se v dogledni dobi ne more pričakovati nič boljšega, drugi jo pa povzdigujejo kar v deveta nebesa, kakor da se ne bi moglo sploh narediti nič boljšega od tega načrta.

Če bi ljudstvo neodvisno mislilo, si pa ne bi dalo sugerirati takih laži, pa bi odklonilo ustavo, ki zopet ni resnično ljudska.

RUDARSKÉ ZAHTÉVE.

Wilkes Barre, Pa. — Konvencija 3. okrožja United Mine Workers of America je dne 10. septembra sprejela 10 zahtev, ki se predložijo lastnikom antracitnih jam pred 21. marcem 1916., ko poteče sedanja pogodba. Zahteve so sledeče:

- 1. Dveletna pogodba;
2. Zvišanje plač za 20 odstotkov;
3. Osemurni delavnik; poldruha plača za delo čez čas in dvojna plača za delo ob nedeljah in praznikih.
4. Priznanje unije.
5. Boljši sistem za reševanje pritožb kakor sedaj.
6. Noben kontraktni rudar naj ne obdeluje več kakor enega prostora obenem.
7. Prodajne cene snovi za miniranje naj se enotno določijo.
8. Ves premog naj se v jami odvaga in obračuna na podlagi 2240 funtov za tono.
9. Preureditev lestvice za strojno miniranje, da se dosežejo pravičnejše razmere in boljši sistem.
10. Ureditev za unijske delegate in operatore v vsakem okrožju, da odločajo o podrobnostih mezdnih vprašanj in o pritožbah zaradi razmer.

Konvencija je sprejela tudi resolucijo, v kateri izreka priznanje profesorju Scott Nearingu, ki je bil odpuščen s pensylvanskega vseučilišča. Resolucija pravi, da je profesor Nearing bojevnik za človeške pravice, vstevši delavske pravice, ter poziva guvernerja Brunbaugha, da naj odreče vseučilišču vsako državno podporo, dokler ne postane res predstavnik pensylvanskega ljudstva.

Sedem delavcev zgorelo.

Iz Winnipeg, Man., poročajo z dne 12. sept.: Blizu Brandona je izbruhnil požar v gospodarskih poslopih, in sedem delavcev, ki so bili zaposleni z žetvijo, je zgorelo. Tudi enajst konj je postalo žrtev požara.

Požigalski trust.

St. Louis, Mo., 12. sept. — Detektivni so tukaj razkrili največji požigalski trust, ki je kdaj operiral v kakšnem mestu. Udeleženih je baje mnogo oseb, med njimi nekoliko kapitalistov. To je priznal eden izmed starih mož, ki so bili aretirani tisti trenotek, ko so nameravali štiri sode gazolina v tovarno, katero so nameravali zažgati.

Konferenca finančnikov.

V knjigarni J. P. Morgana v New Yorku se je sešlo več ameriških finančnikov s šestimi evropskimi delegati, ki so se prišli sem pogajati zaradi posojila v znesku 500 milijonov dolarjev. V ponedeljek, ki bo trajalo stvarno pogajanje, ki bo trajalo dlje časa. Prve konference so se udeležili ban-

karji iz Philadelphije, Bostona, Chicaga, Pittsburgha, Cincinnati in Washingtona.

La Fontaine o militarizmu.

V New York je prišel belgijski senator sodrug Henry La Fontaine in je dne 11. t. m. govoril pred Intercollegiate Socialist Society. Svaril je ameriško ljudstvo pred militarizmom, ki je kakor mora potlačil vse evropske narode. Pravi, da je gibanje militaristov za mednarodno vojno povzročilo njih strah pred socializmom. — La Fontaine je bil odlikovan z Nobelovo mirovno ceno in je predsednik International Peace Bureau.

Nov Fordov načrt.

Znani veletovarnar Henry Ford je izjavil, da dobi poslednji vsak kaznjence, ki zapusti državno ječo v Jackson, Mich., zaposlenja v njegovih tovarnah.

Kriva prisega.

Ko je bila Lusitania potopljena, je neki nemški rezervist po imenu Gustav Stahl pod prisego izjavil, da je videl na Lusitaniji, preden je zapustila New York, štiri topove. Njegov affidavit je služil nemški vladi za opravičilo potopa. Nasprotno je pa nadzornik carin v newyorški luki izjavil, da je po svoji dolžnosti pregledal ladjo, preden je odplula, in da ni našel na njej nobenih topov, ne postavljenih, ne razloženih. Ko so Stahla, ki se je skrival, dobili, je priznal, da je po krivem prisegel. Sedaj je bil obsojen na osemnajst mesecev ječe in en dolar globe.

To so posledice patriotične blaznosti, ki misli, da je "za domovino" vsak zločin dovoljen.

O ŠKODOVI TOVARNI.

Osrednje ravnateljstvo združenih tovarn za stroje v Pragi se je obornilo na razna mesta na Češkem radi prenestitve škodove strojne tovarne in kotlarnice iz Plzna. Zahteva se brezplačen odstop primerne zemljišča v izmeri 25 oral, zgradba cest in kanalov, preskrba potrebne vode za ljudi in stroje in popolni ali delni odpust običinskih doklad. Investiralo bi se v podjetje 10 do 12 milijonov kron; zaposlenih bi bilo v tovarni 200 uradnikov in do 2000 delavcev.

Praško soc. dem. "Pravo Lidu" piše o škodovih tovarnah: Petnajsttisoč ljudi dela v škodovih delavnicah v Plznu tudi ob nedeljah in praznikih, da se more zagotoviti velikim potrebam glede vojnega materiala. Tovarno so v smeri proti mestu razširili s kompleksom novih modernih izdelkov, tako da so se morali izpremeniti mestni regulacijski načrti. Onstran železniške proge, ki je preje proti zapadu obmejevala tovarno, bodo v kratkem gotova poslopja za vrsto novih izdelkov. Vsak prazen prostor tovarniškega ozemlja se je v zadnjih mesecih zazidal, mnogim starejšim zgradbam se je dozidalo po eni ali več nadstropij, in ko še vse to ni zadostovalo, so se odločili za zgradbo nove velike podružnice škodovih tovarn v bližini starega strelišča, kjer se razen tovarniških poslopij gradi tudi nova delavska kolonija. Reservoir delavskih moči v zapadni Češki tudi ne zadostuje več in iz cele Avstro-Ogrske in tudi iz sosedne Nemčije vro delavci semkaj. V tovarni delajo Čehi in Nemci, Madjari, Hrvati, Poljaki, Slovaki, Nemci iz cesarstva; slišijo se jeziki vseh narodov v monarhiji. Baterija za baterijo se prebira in odpravlja na železnico, poškodovani topovi se popravljajo z največjo naglico. Strelišče ne zadostuje več za preizkušanje novih in popravljenih topov, možnarjev in strojnih pušk; ravnokar pripravljajo novo, veliko večje strelišče. V mestu se ves dan sliši grmenje topov, da sklepetajo tu in tam strojne puške.

ŽENSKÉ V MOŠKIH SLUŽBAH

Vojna je vzela mnogo moških in posledica tega je, da so ženske zavzele različna mesta, na katerih so bili doslej moški. Ko je pred nekaj časom na Nemškem postala ženska začasna namestnica moškega mestnega uradnika, se e

vse začudilo. A zdaj se takim pojavom ne bodo več čudili. V Zvolenski na Češkem je postala sedaj ženska občinska tajnica, torej prva uradnica v občini, ne kje na Francoskem pa so, kakor smo že svoj čas javili, izvolili neko gospodično za županjo. Ženskih sprevodnic na cestnih železnicah je že vse polno. Nastavljenih je 400 na Dunaju, nad 2000 v Berlinu in v raznih drugih mestih opravljajo svoje službe jako dobro, a njih položaj je jako težaven. Moški sprevodniki so se brigali samo za svoje službe; žene so jim pripravljale hrano, skrbele za obleko in perilo in držale dom v redu, sprevodnice pa morajo poleg službe še vse to same preskrbeti.

Sodeč po poročilih listov, imajo sprevodnice najtežje stališče na Dunaju, kjer ljudje prav radi zbijajo šale in vedno okusne in spodobne, dočim se priznava, da se vedejo na Danskem moški jako spodobno tudi napram konfukterkam. Tudi za pismonoše so ponekod že vzeli ženske. Najprej v Zagrebu, potem na tudi na Dunaju in na celem Nižjem Avstrijskem ter na Češkem. V Londonu imajo ženske policaje in splošno jih hvalijo, da vzdržujejo vzoren red in so jako energične. Zdaj vežbajo v raznih avstrijskih krajih ženske za gasilsko službo in to na poziv dunajske osrednje organizacije gasilskih društev. Pa tudi v tovarne, kjer so doslej porabljali samo moške, so začeli sprejemati ženske. Na Angleškem dela 30,000 žensk v tovarnah za izdelovanje orožja in 20,000 žensk v tovarnah za izdelovanje municije. V Moravskih Ostrovcih porabljajo ženske za kopanje premoga (seveda ne v rovih) in v Vitkovicah pri Pragi so v železarni, iz katere je odšlo 15 tisoč delavcev k vojakom, vzeli mnogo žensk.

Popisovanje živil v Sarajevu.

Te dni so oblastveni organi natančno popisali vse zaloge živil, pijač, mila, lesa in premoga. Zadnji čas je v mestu primanjkovalo moke in špecerijskega blaga.

ZMES.

Na jugoslovanskem shodu v New Yorku je v odsotnosti Liginega predsednika g. Franka Sakserja govoril g. Slave Trošt. Dejal je, da se zaveda, da ne govori v imenu prostega ljudstva slovenskega, pač pa v imenu inteligence.

Bilo bi smešno, če bi se razburjali radi tega. Le zanimivo bi bilo nekoliko natančneje vedeti, kaj je dala slovenska inteligenca gosp. S. Troštu mandat, da govori v njenem imenu, in katera je tista inteligenca. Razum tega se nam zdi, kakor da je hotel tisti shod manifestirati mišljenje jugoslovanskega ljudstva v Ameriki, pa je že zato izrek g. Trošta nekoliko čuden. Kakšna bo potem tista Jugoslavija, o kateri deklarirajo gospodje? Carji in kralji jo bodo baje ustanovili, 'inteligence' govori zanjo, "prosto ljudstvo" bo pa peto kolo na vozu. Zelo demokratično!

Ampak tako se ne gremo. Za nas je ravno 'prosto ljudstvo' Slovencev, Hrvatov, Srbov in Bolgarov jugoslovanski narod, in brez njega tudi jugoslovanske inteligence ne bi bilo. In to nam lahko verjamejo: Če bo kdaj Jugoslavija, bo ljudska, ali pa boljše, da je sploh ni.

V Avstriji imajo delavsko vlado; zato se pa tam tudi gode take strašne reči, kakršne bi bile na primer v Ameriki hvalaboguro nemogoče. Tako je ministrski predsednik Fisher pred kratkim poslal vsem predstojnikom vladnih oddelkov okrožnico, ki določa, da se sprejmejo v vladne službe le taki prosilci, ki so člani kakšne unije, seveda če obstoja za njihovo stroko taka organizacija! Ne! V Ameriki bomo rajši volili republikance, demokrate in bulmusarje! Od teh se ni treba bati,

da bi se tako pregrešili proti presvetemu kapitalu.

Letošnjo žetev pšenice v Zedinjenih državah cenijo na blizu tisoč milijonov bušjev, to je za 90 milijonov več kakor lani. To pomeni 90 milijonov dolarjev več za žepne farmarjev in špekulantov — za špekulante še vsekakor več kakor za farmarje. Kdor pa misli, da bo kruh cenejši, se bo urezal.

ZASTOPNIKE

potrebuje Prva Kranjska Amerikanska kmetijska pospeševalna in delniška družba. Osebe, katere veseli to poslovanje se lahko oglašijo za pojasnila na sledeči naslov: First Krain Amer. Land improv. and Stock Comp., 913 So. Woodbridge St., Saginaw, Mich. (3x Adv.)

Star vojak.

Mr. Jacob Bitner iz Dayton, Ohio, dobro pozna nevarnosti odlaganja v zdravljenu kake bolezni. On pravi sledeče: "Prejel sem Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino in mi zelo dobro ugaia. Pisal sem Vam, da imam oteklino na hrbtu ter Vas prosil, da mi pomorete. Prejel sem Trinerjev liniment, ki je izvrsten in neprezenljiv. Zelo mi je olajšal moje bolečine. Vsaka gospodinja bi ga morala imeti pri roki, ali ljudje odlagajo istotako kot sem storil jaz, in to je bila velika pomota. Nisem vedel, da imate tako močan, rekli bi, čudovit liniment. Jacob Bitner, Soldier's National Home, Dayton, O." Kdor koli potrebuje sredstvo za drgnjenje bolehnih ali oteklid delov telesa, zanese se lahko na Trinerjev liniment. Poskušajte ga pri revmatizmu in neuralgiji. Cena 25 in 50c. po pošti 35 in 60 c.

V boleznih želodeca, jeter in čreves, ki so v zvezi z zapako in slabostjo, priporočamo vsem Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino. Cena \$1.00.

MODERNA KNIGOVEZNICA

Okusno, hitro in trpežno delo za privatnike in društva. Sprejemamo naročila tudi izven mesta. Imamo moderne stroje. Nizke cene in poštena postrežba. BRATJE HOLAN, 1633 Blue Island Ave., Chicago, Ill. (Adver.)

Do mi opravi najbolje in najceneje? Konzularne, starokrajске sodnijske in vojaške zadeve. Javni notar Kaker, 207 Madison Milwaukee, Wis.

LOUIS RABSEI moderno urejen salon NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, Wis. Telefon 1199

PHONE, CANAL 3014

POZOR! SLOVENC! POZOR! SALOON s modernim kegljščen

Bivši Martin Potokar place Sveže pivo v sodkih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unijske smokke. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno. — Postrežba točna in izborna. — Vsem Slovincem in drugim Slovanom se toplo priporočata

JAZBEC & OMAHEN 1625 S. Racine Ave., Chicago, Ill

M. A. Weisskopf, M. D.

Izkušen zdravnik. Uraduje od 12 A. M. — 3 P. M. in od 8 — 10 P. M. V sredo in ne deluje večer neuraduje. Tel. Canal 476. 1801 So. Ashland ave. Tel. residence: Lawndale 8994

Edini slovenski pogrebnik MARTIN BARETINČIĆ 324 BROAD STREET TEL. 1475 JOHNSTOWN, PA.

James F. Stepina, predsednik. Christian R. Waleck, I. podpreds. Emanuel Beranek, II. podpreds. Adolf J. Krasa, blagajnik. AMERICAN STATE BANK. Ravnateljski odbor: Michael Zimmer, Michael Beranek, Dr. Anton Blankin, Abel Davis, John Fucik, A. V. Geringer, John C. Krasa, Frank J. Stala, James F. Stepina, C. H. Wallace.

1825-27 Blue Island Avenue, blizo 18-ste ulice, CHICAGO, ILL.

Glavnica in prebitek . . . \$500,000.00

ODPRTO: Ponedeljek in v četrtek do 8 1/2 zvečer vse druge dneve pa do 5 1/2 popoldne

Prejemamo hranilne vloge in dajemo . . . 3% obresti letno.

Posiljamo denar v stari kraj in jamčimo, da pošteno izplača ali pa Vam vrne.

Direktna zveza s Prvo Hrvatsko hranilnico in posojilnico v Beogradu in njenimi podružnicami. Pošiljamo denar vojnim vjetnikom v Srbijo, Rusijo, Anglijo in Francosko. Govorimo vse slovanske jezike.

Največja slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna 2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem, Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

POZOR SLOVENSKE GOSTILNICE! Tukaj se Vam nudi prilika, da si pribavite tako kupite od tvrčke A. HORWAT. To pa radi tega jaz ne plačujem dragih agentov ali "managerjev" opravljam sam vse posle.

Moje tvrčka je prva in edina samostojna v Ameriki importira iz Kranjskega: brinjevec, tropinovec, vovko. Pomnite, da so v resnici samo one pijače, ki nosijo na steklenici napis: "IMPORTELI". Tu ni lujem iz kranjskih zelišč Grenko Vino in Kranjski čec (Bitters), te vrste pijače so najbolj zdravilne, ki jih je bilo še kdaj na trgu. Prodajam samo na prepiše po cenik. A. HORWAT, 600 N. Chicago, St., JOLIA

KADAR potrebujete društvene potreščine kot zastave, kape, regalije, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO., 2711 South Millard Avenue. CHICAGO, ILL.

Cenike prejmete zastoni. Vse delo garantiramo

Splošna napaka.

Na tisoče ameriškega ljudstva trpi zaradi tisočih v drobu in najnavadnejša napaka je konstipacija ali zapeka in njene komplikacije. Večina teh trpečih ljudi deluje enoinisto napako, to je da se poslužuje kroglice in razne čistilne, medicine, ne da bi se prej prepričali, dali so taka sredstva škodljiva ali ne. Vsako drastično čistilno sredstvo, katero povzroča telesno slabost in človeka navadi na neprestano vživanje te vrste medicine, je škodljivo. Ako trpite zaradi zapeki ali na kakih komplikacijah vzemite sredstvo, katero vam bo ne samo pomagalo temveč bo obenem tudi pokrivalo prebavne organe. To sredstvo je TRINERJEVO AMERIŠKO ZDRAVILNO GRENKO VINO. Izdelano je iz rdečega vina in zdravilnih zelišč — laksativno, okrepujoče in daje prijeten duh — ter je namenjeno v pomembni zoper sledeče teškoče:

- ZAPEKA, IN NJENE KOMPLIKACIJE, NEPREBIVNOST, VETROVI, BOLEČINE V DROBU, ŽELODČNE BOLEZNI, NERVOZNOST IN SLABOST.

Deluje dobro zoper vse bolezni, ki izvirajo ali so v zvezi z zapako in slabostjo. V sledetega bi se moralo rabiti takoj, če se opazijo prva znamenja. Cena \$1.00. V lekarnah.

JOS. TRINER izdelovalec, 1333-1339 So. Ashland Ave. Chicago, Ill. Ako vam muči revmatizem ali neuralgične bolečine, poskusite Trinerjev liniment. To sredstvo takoj pomaga. Cena 25 in 50 centov. Po pošti 35 in 60 centov.